

TARTU ÜLIKOOL
AJALOO JA ARHEOLOOGIA INSTITUUT
EESTI AJALOO OSAKOND

MARIE KÕIVER

**EESTI KALANDUS 1930 – 1940: seadusandlus ja
organisatsioonid**

BAKALAUREUSETÖÖ

JUHENDAJA: AGO PAJUR

TARTU 2016

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Kalanduse administratsioon ja seadusandlus	7
2. Kalurite organiseerumisest.....	16
2.1. Kalurite kongressid.....	18
2.2. Kongressidel käsitlemist leidnud tähtsamad teemad	21
3. Kalanduskoda.....	26
Kokkuvõte	33
Kasutatud allikad ja kirjandus	37
Summary	40

Sissejuhatus

Käesolevas bakalaureusetöös on uuritud Eesti kalandust aastatel 1930–1940. Kalandus on olnud Eestis alati oluline leivalisa. Eesti rannajoone pikkuseks on 3794 km ning siin on rohkem kui 7000 vooluveekogu ja 2300 järve.¹ Kalapüük on Eesti rikkaliku veekogude arvu tõttu pakkunud elatusallikat paljudele ning seetõttu on kalapüügil ja kalandusel oluline koht Eesti ajaloos. 1929. aasta põllumajandusliku üleskirjutuse andmete järgi oli Eestis 2223 perekonda, kes tegelesid kalapüügiga peatöölana ning 6664 perekonda, kelle jaoks oli kalandus kõrvalsissetulekuallikaks. 1934. aasta rahvaloenduse andmete järgi tegeles Eestis kalandusega 16 555 inimest² – seega pakkus antud tegevus paljudele elatust.

Töö eesmärgiks on uurida, kuidas kalandus arenes riigi ja organisatsioonide tasandil aastatel 1930 – 1940. Ajavahemik on valitud seetõttu selline, et valitud ajavahemiku alguseks oli kalandus noores Eestis just kui lapsekingadest juba välja saanud. Selleks ajaks olid välja arenenud kindlad riigiasutused, mis kalandusega tegelesid, ning ka kalurite ühingud ja neid koondavad katuseorganisatsioonid. Antud töös on vaadeldud kalanduse arengut kuni 1940. aastani, kui Eesti riik annekteeriti.

Uurimuses otsitakse vastust küsimustele, missugustes tingimustes kalurid antud ajavahemikul tegutsesid ja kuidas riik kalandust reguleeris ning korraldas. Lisaks missuguste riigiasutuste tegevusalasse jäi kalandus ning kuidas ja mida muutis kalandust puudutav seadusandlus kaluri jaoks. Uuritud on mida kalurid ise tegid, et mõjutada seadusandlust, kuidas nad organiseerusid, ning mis see endaga kaasa tõi. Kuna kalandus on olnud oluline elatusallikas paljudele ning seega ka mõjutanud paljude käekäiku, siis on ka oluline uurida kalanduse ajalugu. Kalureid ja kalandust iseseisvunud Eestis on kahjuks uuritud vähe ja seda ka mitte põhjalikult. Seetõttu peaks antud töö valgustama kalurite ja kalanduse olukorda aastatel 1930 – 1940 ning ühtlasi täitma lünga kalanduse ajaloos.

Kalandusest Eesti Vabariigis pole ülevaatlikult üldiselt kirjutatud. Rein Orase ja Jaak Sammeti sulest on 1982. aastal ilmunud „Lahekäärust ookeaniavarustele“³, mis annab küll mõningase ülevaate Eesti kalanduse ajaloost, kuid põhjalikumaid uurimusi antud teema kohta

¹ Keskkonnaagentuur. Üldartiklid veekogude teemal. –

<http://loodus.keskkonnainfo.ee/eelis/default.aspx?id=1008482659&state=1;-668549228;est;eelisand>
(20.05.2016)

² Kodres, Jaan. Kalandus. – *Põllumajanduse osakonna aastaraamat III 1929 – 1939*. Tallinn: Põllutöoministerium, 1936. Lk 194.

³ Oras, Rein; Sammet, Jaak. *Lahekäärust ookeaniavarustele* (Eesti kalanduse ajaloost). Tallinn: Valgus, 1982.

ei leidu. Autorite eesmärgiks oligi anda ülevaade Eesti kalanduse arengust esiajast kuni Eesti NSV perioodini, viimastel perioodidel keskendudes just kalamajanduse aspektile. Ilmudes oli raamat esmakordne katse sellist läbilõiget teha ning võib öelda, et nende eesmärk sai täidetud. Igat perioodi esiaja kalandusest ENSV kalanduseni on puudutatud, kuid kuna tegu on katsega ülevaatlikult edasi anda pilti igast perioodist, siis ei ole ühtki perioodi või teemat süvitsi käsitletud. Kuna antud teose käsikiri oli valmis juba 1976. aastal, kuid trükki lasti raamat 1982. aastal, siis on sel ka nõukogude ajastule vastav stiil.

Uurimuses on kasutatud kaasajal välja antud kalanduse ajakirju nagu Laevandus ja Kalaasjandus, hilisem Laevandus ja Kalandus, Kalandus ning tema järelkäija Eesti Kalandus. Eestist Rootsi emigreerunud kalurid asutasid 1980. aastal Rootsis Eesti Kalurite Koondise, mis hakkas välja andma ajakirja Eesti Kalur, kuhu koondati mälestusi ning artikleid Eesti kalandusest.

Laevandus ja Kalaasjandus nime all ajakiri ilmus aastatel 1926 – 1930. Esimesed kaks aastat andsid ajakirja välja Eesti Laevajuhatajate Selts ja Üleriikline Kalameeste Esitus. Aastatel 1928 – 1930 anti ajakirja välja Eesti Kalameeste Ühingute Liidu eestvedamisel. Ajakirja toimetas August Gustavson, kes oli ühtlasi ka Eesti Laevajuhatajate Seltsi esimees.⁴ Nagu pealkirjast võib ka järeldada oli ajakiri suunatud nii meremeestele kui ka kalameestele. Laevanduse osa keskendus merendusega seotud temadele nagu merendust puudutavate seaduste muutuste kajastamine, laevatehnika, merekoolide käekäik ja muu säärane. Kalanduse osas kirjutati kalurite organisatsioonidest, samuti hoiti silm peal kalandust puudutavatel seadustel ning kirjutati kalurite igapäevamuredest ning otsiti neile lahendusi.

1933. aastast ilmus Eestis ajakiri Kalandus, mille toimetajateks olid Albert Herm (Härm), August Gustavson ja Edvin Reinvaldt. Toimetus seadis endale eesmärgiks ühendada kalandusega tegelevaid inimesi nagu kalureid, kalakasvatajaid, -eksportööre, -kaupmehi, -tööstureid ja teisi. Ajakirjas kirjutati kalapüügi ja -kaubanduse statistikast, kala töötlemisest, kalakasvandusest, kalandust puudutavast seadusandlusest, kajastati kutseorganisatsioonide tegevust ning pöörati tähelepanu ka kalanduse teaduslikule uurimisele. Tegevtoimetajaks oli PhD Edvin Reinvaldt ning toimetusse kuulusid Tartu ülikooli professor Heinrich Riikoja, Kalanduse Büroo juhataja Jaan Kodres, Aleksander Krupp, kalapüügi kontrolör A. Unt ning Albert Herm, A. Suurvärav ja J. Schoberg (Soomägi).

⁴ Gustavson, August. Eesti biograafiline andmebaas ISIK. – <http://www2.kirmus.ee/biblioserver/isik/index.php?id=519> (17.05.2016)

1937. aastast anti ajakiri üle Kalanduskojale, ning see hakkas kandma nime Eesti Kalandus, mida kasutati 1940. aastani. Tegevtoimetaja oli endiselt E. Reinvaldt ning toimetusse lisandusid Aleksander Määr, Peeter Kind, K. Jõgise, L. Rübenberg, J. Sillamaa, A. Suurvärav ja R. Treiman. Põhieesmärk jäi ajakirjal samaks – tihendada kalanduse alal tegutsevate inimeste omavahelist kontakti. Kalanduskoda tahtis aga ajakirjaga veel levitada kalurkonnas teadmisi, informatsiooni ning anda nõu. Eesti Kalandus soovis lisaks sellele ka edendada teaduslikku tööd kalanduse alal ning luua kontakti välismaa kalandusringkondadega. Sisuliselt muutus ajakiri Kalanduskoja tööriistaks oma eesmärkide täitmisel.

1980. aastal Esto-80 ajal asutati Rootsis Eesti Kalurite Koondis, mille eesmärgiks oli Eesti kalanduse ajaloo uurimine ja jäädvustamine. Koondise ülesandeks oli koondada enda ümber endisi ja kaasaegseid eesti kalureid, kalandustegelasi, -teadlasi ja nende pereliikmeid. Koondise juhatuse liikme, endise Pärnu Mere ja Kalameeste Seltsi „Jahta“ ning Kalanduskoja esimees Mart Laaguse eestvedamisel hakati koguma emigreerunud kalurite mälestusi jäädvustamiseks Eesti kalanduse ajalugu. Sellega seoses hakati välja andma ka ajakirja Eesti Kalur (1980-1993), mille põhjal suuresti koostati ka koguteosed Eesti kalanduse minevikust I ja II.⁵ Koguteoste eesmärk oli talletada nende inimeste mälestusi, kes olid ise osa võtnud Eesti kalanduse kujundamises ning organiseerimises. Kirjutajateks olid Eesti Vabariigis tegutsenud kalandustegelased ja kalurid.⁶

Töö on jaotatud kolme peatükki, millest esimene räägib kalanduse administratsioonist ja kalandust mõjutanud seadusandlusest. See peatükk peaks andma aimu, millise raamistiku oli riik loonud seaduste näol, kus kalurid pidid tegutsema, kuidas oli seadusandlus muutunud Eesti iseseisvumisega võrreldes eelneva olukorraga ning kas ja kui palju riik tuli kaluritele vastu. Administratsiooni all on silmas peetud kalandusega tegelenud ametnikkonda ja riigiasutusi. On vaadeldud Põllutöoministeriumi rolli kalanduse korraldamisel, ning selle alla loodud asutusi, mis otseselt kalandusega tegelesid nagu Kalanduse Büroo ja Kalaasjanduse Nõukogu. Veel on esimeses peatükis vaadeldud kalandushariduse arengut.

Teises peatükis on heidetud pilk kalurite seltsiliikumisele ja organiseerumisele. Põhirõhk on kalurite ühinguid koondaval katuseorganisatsioonil Eesti Kalameeste Ühingute Liidul ning tema järelkäijal Eesti Kalameeste Ühingute Keskliidul. See organisatsioon kaitses kalurite kutsehuve ning kutsus kokku üleriigilisi kalurite kongresse, kus arutati põletavaid päeva

⁵ Eesti kalanduse minevikust I. Toimetanud Elmar Pettai. Stockholm: Eesti Kalurite Koondis, 1984; Eesti kalanduse minevikust II. Stockholm: Eesti Kalurite Koondis, 1985.

⁶ Eesti kalanduse minevikust I, lk 5.

muresid. On vaadatud organisatsiooni arenemislugu, ning erilist tähelepanu on pööratud tema kokku kutsutud kongressidele uuritavas ajavahemikus. Sellest ka peatüki jagunemine alapeatükkideks „Kalurite kongressid“ ja „Kongressidel käsitlemist leidnud tähtsamad teemad“. Esimeses alapeatükis antakse ülevaade vaadeldavate kongresside toimumistest ning osavõtjatest ning teises alapeatükis tuuakse välja kongressidel kõneldud murekohtadest.

Kolmas peatükk puudutab Kalanduskoja tegevust. 1934. aasta riigipööre tõi kaasa kutsekodade asutamise, mis ei jätnud puudutamata ka kalandust. Kalanduskoda loodi 1936. aastal riigivanema dekreediga. Koja eesmärgiks oli nii kalanduse igakülgne edendamine kui ka kalurite kutsehuvide kaitse.⁷ Kolmandas peatükis vaadeldakse Kalanduskoja arenemislugu kuni koja likvideerimiseni. Kuidas jõuti koja asutamiseni, mis olid koja ülesanneteks, mida koda tegi ning kas ta ka täitis oma eesmärgi.

⁷ Kalanduskoja seadus 29.01.1936. – RT 1936, 10, 63.

1. Kalanduse administratsioon ja seadusandlus

Enne Eesti iseseisvumist puudus Eesti aladel keskne kalanduse administratsioon. 1865. aastal muudeti Balti eraseadusega 13. sajandist pärit kalapüügi õigus omaette seaduseks. Veekogud jagunesid era- ja avalikeks veteks. Kalastusõigus kuulus maaomanikele rannast kolme versta ulatuses. Maaomanikud nõudsid koormisi püügi, randumise ja võrgukuivatamise eest. 19. sajandi lõpus sai valdavaks aga raharent, ning mõisad hakkasid püügiala välja rentima külale või üksikettevõtjatele.⁸ Rannatalud vabaks ostnud kalurid said vabaks ka mererendist, kuid esines ka juhtumeid, kus rannaäärseid talukohti müüdi eraldi kalapüügikohtadest ja püügiõigustest. 1894. aasta senati otsusega läks siiski talukoha rendile andmise või müügiga ka kalapüügiõigus rentniku või ostja kätte. Kuna enamik veekogudest kuulusid maaomanikele, kes kehtestasid oma maavalduse piirides endale sobivaid kalapüügi määruseid ja võisid kala püüda oma äranägemise järgi, siis polnud sundi heaperemehelikult veekogude eest hoolitseda. Seetõttu teostati palju ülepüüki ega hoolitsetud noorkalade juurdekasvu eest.⁹

Iseseisvumise järel algas Eestis kalanduse süstemaatiline ümberkorraldamine. Varasemad seadused ja määrused ei vastanud enam aja nõuetele. 1919. aastal andis Toitlusministeerium välja esimesed Vabariigi aegsed kalapüügimäärused.¹⁰ Toitlusministeeriumil küll puudus seaduslik alus selliseid määrusi välja anda, kuid siiski nende järgi toimiti ning ka kohtudki määrasid nende järgi karistusi. Ka puudus 1920. aastal määrusi välja andnud Põllutööministeeriumil selleks seaduslik alus.¹¹

9. märtsil 1923. aastal Riigikogus vastu võetud Kalapüügi seadus andis aga õiguse Põllutööministeeriumile korraldada kalapüüki ja selle järelevalvet ning õiguse välja anda kalapüüki puudutavaid määruseid.¹² Seadust muudeti 1930., 1934. ja 1937. aastal (vt lk 10).¹³ Seaduse järelevalvet teostasid peale Põllutööministeeriumi ka piirivalvurid ja

⁸ Randlusest ja randlastest. Koostanud Alar Mik, Külvi Kuusk, Külli Jaakon, Riina Aasma. Rannarahva muuseum, 2010. Lk 5.

⁹ Oras; Sammet, lk 16; Toots, Hendrik. Kalanduse administratsioon Eestis. Põllutööministeeriumi Kalanduse Büroo. – *Eesti Kalur*, 1982, nr 4, lk 19.

¹⁰ Toots, lk 19.

¹¹ Vabariigi Valitsuse seletuskiri Kalapüügi seaduse juurde. *Jahiseadus. Metsaseadus. Kalapüügi-seadus*. (Koostanud: August Pill, Karl Viilu). Tartu: Tapperi, 1934. Lk 119.

¹² Kalapüügi seadus, 09.03.1923. – RT 1923, 48, 64.

¹³ Kalapüügi seaduse muutmise seadus, 12.04.1930. – RT 1930, 33, 200; Kalapüügi seaduse muutmise seadus, 26.03.1934. – RT 1934, 27, 217; Kalapüügi seaduse muutmise seadus, 28.05.1937. – RT 1937, 44, 389.

politseiametnikud ning kalaasjanduse ülevaatajad, kelle oli riik kalapüügi kaitseks ametisse määranud.¹⁴

Põllutöoministeeriumi juurde loodi Kalapüügi seaduse alusel Kalanduse Büroo (kuni 1931. aastani kalandusosakond), kus 1926. aastal töötas kaks inimest – kalaasjanduse inspektor Jaan Kodres ja kalaasjanduse instruktor Aleksander Krupp. Inspektori ülesandeks oli kalanduse üldine korraldamine, samuti kalandust puudutavate määruste ja seaduseelnõude ning kalapüügilepingute eritingimuste koostamine. Instruktori ülesandeks oli inspektori abistamine ning Keila-Joa kalahautamismajade tegevuse juhtimine. Enne inspektori ja instruktori ametikoha asutamist Kalanduse Büroo juurde töötasid juba 1924. aastast Põllutöoministeeriumi toetusel instruktorid Eesti Ühistegelise Liidu juures. Esimesed kaks instruktorit Ühistegelise Liidu juures olid Johannes Schoberg ja Karl Oskar, hiljem lisandusid Albert Herm ja A. Liiv. Nad tegelesid kalapüügitehnika arendamise, kalatöötlemise, -kaubanduse, -hoiustamise, -transpordi, ühistegevuse organiseerimise ning paadimootorite kasutamise, püüniste töötlemise ja muude kursuste korraldamisega. Peale selle organiseerisid kalanduse instruktorid kalanduse statistika kogumist. Kalanduse statistikat hakati koguma alles 1927. aastal. Randadesse löid korrespondentvõrgu kalanduse instruktorid. Nemad juhtisid ja kontrollisid korrespondentide tegevust randades. Andmeid koguti kalatoodangu, -hindade ja õnnetuste kohta ning avaldati Eesti Statistika kuukirjas. 1936. aastast nimetati instruktoreid konsulentideks.¹⁵

Põllutöoministeeriumi Põllumajanduse Peavalitsuse juurde loodi 1930. aastal nõuandva asutusena Kalaasjanduse Nõukogu, mille liikmeteks olid kalaasjanduse inspektor ning Kaubandus-Tööstusministeeriumi, Mereasjanduse Peavalitsuse, Tartu Ülikooli, Üleriikliku Kalameeste Esinduse, Ühistegelise Liidu, Kalatöösturite Ühingu, Kesk-Kala, Eesti Kalanduse Seltsi ja Eesti Tarvitajate Ühingute Keskühingu esindajad. Nõukogu ülesandeks oli kalanduse küsimuste selgitamine ning kalandust puudutavate seaduste, määruste, juhtnõude ja eelarvekavade läbivaatamine.¹⁶ Nii Kalanduse Büroo kui ka Kalaasjanduse Nõukogu kuulusid Põllutöoministeeriumi alla ning seega need olid riigiasutused erinevalt Ühistegelisest Liidust.

Kalanduse arendamiseks oli vajadus rohkema arvu instruktorite järele. Selle saavutamiseks korraldas Ernst Vebermann haridusministeeriumi abiga 1926.–1927. aastal esimese

¹⁴ Kalapüügi seadus, 09.03.1923. – RT 1923, 48, 64.

¹⁵ Toots, lk 21; Vebermann, Ernst. Kalandus. – *Eesti Maa. Rahvas. Kultuur*. Tartu: Haridusministeeriumi kirjastus, 1926. Lk 698; Valitsusasutiste tegevus 1918-1934. Tallinn: Riigikantselei, 1934. Lk 11; Kind, Peeter. Kalandus 1928 – 31 a. – *Eesti Statistika*, 1932, nr 124, lk 137; Oras; Sammet, lk 64, 90.

¹⁶ Toots, lk 20 – 21; Kalaasjanduse nõukogu astub kokku. – *Postimees*, 1930, nr 188, lk 1.

kalandusspetsialistide ettevalmistamise kursuse, mille lõpetajatest said konsulendid ja kalanduskoolide õpetajad. Tung kursustele oli suur: 75 soovijast võeti vastu 35 õpilast, kes kõik lõpetasid.¹⁷ 1926. aastal avati Käsmu merekooli juures kalandusklass (7 õpilast) ja Narva-Jõesuu algkooli juures kalaasjanduse täiendusklass (19 õpilast). 1928. aastal asutati kalandusklass Paldiski ühisreaalgümnaasiumi juurde, kuid kolis sealt 1931. aastal Kolga-Leesile ja sealt 1934. aastal Viinistusse. Kirjanduses on *nn rändavat kalandusklassi* nimetatud Harjumaa kalanduse täiendusklassiks.¹⁸ Pikasilla algkooli juurde asutati 1928. aastal kalanduslik täiendusklass, Pärnu kaubanduskooli juurde aga kalanduse eriklass, mis muudeti 1933. aastal iseseisvaks kooliks.¹⁹

Paldiski kalandusklassis oli üheaastane kursus ja õppetöö toimus gümnaasiumi ruumides. Üldaineid nagu eesti keel, inglise keel, matemaatika ja kodanikuõpetus andsid kooliõpetajad. Kalandusse puutuvad ained olid kalatundmine, kalakaitse, kalapüügitehnika, navigatsioon, merepraktika, meteoroloogia, paadimootorid, kalakasvatus, kalatöötlemine, kalasäilitamine, kalatransport, kalandusettevõtete asjaajamine, raamatupidamine, ühistegevus ja seadusetundmine.²⁰ Pärnu kalanduskool läks 1935. aastal üle aga kaheaastasele programmile. Kooli ülesandeks oli tööjõu ettevalmistamine kalapüügi, -tööstuse, -kaubanduse ja -kasvatuse alal.²¹ Need klassid esindasid kalanduse alghariduse levikut, Pärnu kalanduskooli aga võib vaadelda kui ainsat kalanduse kutsehariduse asutust.

1930ndate teisel poolel oli endiselt puudus eriettevalmistusega inimestest, kes oleks olnud võimelised kalandust arendama. 1937./1938. aastal organiseeris Kalanduskoda Põllutöoministeeriumi toetusel Tartu Ülikooli juurde kalanduskonsulentide ettevalmistamise kursused. Kursusest võttis osa 23 inimest, kellest loodeti komplekteerida kalandust juhtivat kaadrit. Kursused lõpetas 23-st 18 inimest.²² Nii 1926/1927. aastal kui ka 1937. aastal korraldatud konsulentide kursusi võib vaadelda kalanduse kõrgema hariduse andmisena.

Kalapüügiseadusega sätestati keelatud püügiviisid, kalapüügiriistade kasutamise kord, keelud ning seaduse teostamise ja järelvalve kord. Seaduse järgi oli Eesti Vabariigi kodanikel õigus vabalt püüda kalu ja veeloomi nii merel kui ka Peipsi ja Pihkva järvedel. See oli olulise tähtsusega muudatus Eesti kalanduses, sest varem sõltus püügiõigus nendel veekogudel

¹⁷ Pettai, Elmar. Kalandusalasest haridusest Eesti Vabariigis. – *Eesti Kalur*, 1992, nr 3, lk 5.

¹⁸ Oras; Sammet, lk 90.

¹⁹ Pettai, lk 5.

²⁰ Aksberg, Endel. Paldiski keskkooli juures asuvas kalanduskoolis 1930 – 1931. – *Eesti Kalur*, 1990, nr 3, lk 4.

²¹ Pettai, lk 7.

²² Ülevaade kalanduse seisukorrast 1937/38.a. – ERA.58.2.816, nummerdamata; Oras, lk 91.

maaomanike tahtest. Nendes kohtades, kus oli kas rohke saak või *mõni muu eriline põhjus*, andis 1923. aasta seadus Põllutööministeeriumile võimaluse kalapüügiõigust välja rentida ning lubada kala püüda ainult rentnikel.²³ Kalapüügiõiguse rendile võtmise eesõigus oli kalameeste ühingutel, kes aga saanud õigust edasi rentida ei tohtinud. Need kitsendused, nii Põllutööministeeriumi õigus merel, Peipsi ja Pihkva järvedel püügiõigust välja rentida kui ka kalameeste ühingute eesõigus neil veekogudel kalapüügiõigust rendile võtta kaotati 1930. aasta seaduse muudatusega ära.²⁴ Seega meri ja Peipsi ning Pihkva järved olid üldiselt vabad kalastamiseks Eesti kodanikele. Ülejäänud 1930. aasta muudatused olid tehnilist laadi ega leia siinkohal käsitlemist.

1934. a. muudatus puudutas siseveekogudel seisupüügiriistadega kalapüüdmist.²⁵ 1937. a. muudatused puudutasid samuti kala- ja vähipüügi keelde. Kui 1930. aastal ei tohtinud vähke püüda 1. oktoobrist 31. maini, siis 1937. aastal oli vähipüügi keeldu pikendatud 15. juulini.²⁶ Mõne kala või mereloomade püügikeelu aja pikendamise kõrval olid ülejäänud seaduse muudatused samuti tehnilist laadi. Kalapüügiseaduse muudatused liikusid üldiselt rohkem kalakaitsmise suunas.

27. juunil 1938. aastal võeti vastu Kalandusseadus, mis jõustus 1. jaanuaril 1939.²⁷ Põllutööminister Artur Tupits tõi välja kaks peamist põhjust, miks oli vaja uut seadust. Esimeseks põhjuseks oli kalapüügiõiguse olukord, mis oli tema sõnul seni lahendamata. 1923. aasta kalapüügiseadusega jäi paljudel sisevetel püügiõigus segaseks, mis tõi pidevalt kaasa kohtuprotsesse. Selline selgusetus takistas kalanduse edukat korraldamist sisevetel. Uues seaduses oli kalapüügiõigus reguleeritud nii, et sisevetel kuulus püügiõigus üldjuhul kaldaäärse maa omanikule. Ainult Võrtsjärv oli erandlik, kus võisid kõik Eesti Vabariigi kodanikud kala püüda Põllutööministri määrustes ettenähtud tingimustel. Teise põhjusena tõi minister välja vajaduse tugevdada kalakaitsset. Uue seaduse ja selle põhjal antud määruste eesmärk oli kalaarvu suurendamine Eesti vetes. Selleks loodi jahinduses olevate piirkondade eeskujul sisevetes kalapüügipiirkonnad.²⁸ Kalapüügipiirkonnad jagunesid riigi- ja era-

²³ Kalapüügi seadus, 09.03.1923. – RT 1923, 43, 64.

²⁴ Kalapüügi seaduse muutmise seadus, 12.04.1930. – RT 1930, 33, 200.

²⁵ Kalapüügi seaduse muutmise seadus, 26.03.1934. – RT 1934, 27, 217.

²⁶ Kalapüügi seaduse muutmise seadus, 12.04.1930. – RT 1930, 33, 200; Kalapüügi seaduse muutmise seadus, 28.05.1937. – RT 1937, 44, 389.

²⁷ Kalandusseadus, 27.06.1938. – RT 1938, 60, 588.

²⁸ Artur Tupits. Uus kalandusseadus. – *Eesti Kalandus*, 1939, nr 6, lk 147 – 148.

kalapüügipiirkondadeks. Riigi kalapüügipiirkondi registreeris Põllutöoministerium, era-kalapüügipiirkondi linna- või vallavalitused.²⁹

Uus seadus erines seega küllalt suurel määral eelmisest. 1938. aasta seadus määratles selgelt, kes on kalapüügiõiguslikud. Eesti territoriaalmerel, Peipsi, Lämmi ja Pihkva järvel olid nendeks kõik Eesti Vabariigi kodanikud; kõikidel teistel veekogudel aga kaldaäärse maa omanikud neile kuuluva kalda pikkuses. Välismaalased said eelnimetatud veekogudes ja riigile kuuluvates veekogudes kala püüda vaid Põllutöoministeriumi loaga. Uues seaduses olid määratletud ka ühiskondlikud veed, millist mõistet vanas seaduses ei esinenud. Ühiskondlikeks veteks nimetas seadus veekogusid, mille kasutamine oli erilise tähtsusega. Nendeks olid: Narva jõgi, Emajõgi, Pärnu jõgi merest Sindi paisuni, Pljussa jõgi, Rosona jõgi, Pirita jõgi merest esimese karestikuni, Nasva jõgi, Koiva jõgi ja Võrtsjärv.³⁰

Püügiõiguse konstruktsioon kalandusseaduses lähtus kehtivast tsiviilõigusest, milleks oli Balti eraseadus. Tsiviilõigus tegi vahet nelja liiki veekogudel: ainuomandilised veed, ühisveed, ühiskondlikud veed ja avalikud veed. Ainuomandiline veekogu asus täielikult ühe maaomandi alal. Ühisvee all mõisteti veekogusid, mis paiknesid mitme maaomaniku territooriumil. Need veekogud olid ühisomandiks kõikidele kaldaäärsete maade omanikele ja iga omanik võis veekogu kasutada oma rannapiirile vastavas osas. Jõgedes loeti omandi piiriks jõesängi keskjoont. Ühiskondlike vete kasutamine oli aga BES § 1015 piires lubatud kõigile, kuid kaldaäärsete maade omanikel kuulus püügiõigus samas ulatuses nagu ühisvetegi puhul. Avalikeks veteks olid meri ning Peipsi ja Pihkva järv, mis ei kuulunud kellegi omandisse ning olid vabaks kasutuseks kõigile.³¹

1938. aasta Kalandusseaduse alusel moodustati Kalanduskapital, mida 1923. aasta seaduses ei esinenud. Kalanduskapital asutati Põllutöoministeriumi juurde kalanduse arendamise, kalapüügi ja kalakauba kontrolli teostamise otstarbel. Kalanduskapital moodustati Põllutöoministeriumi saadud kalapüügirentidest ja väljastatud kalapüügilubadelt saadud summadest; konfiskeeritud püügiriistade, kalasaagi ja kalasaaduste müügi tulust, riigieelarves eraldatud summadest ja Kalakauba kontrolli seaduse põhjal laekunud summadest. Kalanduskapital ei olnud lihtkaluritele mõeldud laenufond, vaid oli mõeldud abistamiseks Põllutöoministeriumit kalanduse arendamisel. Kapitali summad olid mõeldud kalanduslike uurimuste teostamiseks ja kalakasvatuse arendamiseks, kalakahjurite ja kalahaiguste tõrje ja

²⁹ Kalandusseadus, 27.06.1938. – RT 1938, 60, 588.

³⁰ Kalandusseadus, 27.06.1938. – RT 1938, 60, 588.

³¹ Ääremärkusi kalandusseaduse õigusliku külje kohta. – *Eesti Kalandus*, 1938, nr 6, lk 159 – 160.

kalakaitse teostamiseks ning kalakauba kontrollimiseks. Samuti sai kapitali summadest premeerida teenete eest kalanduse arendamises ning finantseerida kalanduskirjanduse väljaandmist ja levitamist.³²

Kalandust mõjutasid veel mitmed teisedki õigusaktid. 1925. aastal välja antud Riigikassa kaubakrediitliku vastutuse seaduse kohaselt oli Vabariigi valitsusel õigus võtta riigikassa kanda vastutus ühistegelikes ja põllumajanduslikes huvides töötavate asutuste ja seltside poolt põllumajanduse ja kalaasjanduse tarbeks välismaalt ostetavate kaupade hinna ja intresside tähtajalise tasumise eest.³³ 1931. aastal vastuvõetud Kalakauba väljaveo kontrolli seaduse³⁴ alusel anti välja määrus³⁵, mis fikseeris, mida tuleb mõista kalakauba all ja kuidas seda võib välja vedada. Kalakaubad olid elusad ja värksed kalad, soolatud ja konserveeritud kalad ja muul viisil töödeldud kalad ja vähid. Viimatinimetatud seadus asendati 1935. aastal Kalakauba kontrolli seadusega.³⁶ Selle põhjal antud määrus sisaldas eeskirju eluskala ja vähkide, värskete, suitsutatud, kuivatatud ja soolatud kala ning õlikonservide ja vürtsidega soolatud kilude, samuti tööstusruumide ja konservitooside kohta ning määras kindlaks nende üle kontrolli teostamise korra.³⁷

Kalandust reguleerisid või mõjutasid ka 1935. aastal vastuvõetud Looduskaitseseadus (1938. aastast asendas seda Loodushoiu seadus), Linnaseadus ja Maakonna seadus.³⁸ Nende alusel anti välja hulk eeskirju tervishoiu ja kauplemise kohta linnades ja maal, mida pidid ka kalurid järgima oma saadusi müües. Sundmäärus Tallinna Kalasadama korrashoidmise ja tarvitamise kohta oli aga otseselt seotud kõigi Eestis tegutsenud isikute ja firmadega, kes eksportisid kalu ja kalakaupa, ning seega ka oluline kalandust otsapidi mõjutanud määrus.³⁹

Kaluritel oli tarvis töö tegemiseks soetada paate ja püügiriistu. 1923. aastast oli kaluritel selleks võimalik saada riigilt laenu. 1923. aastal võeti vastu Kalameeste riikliku laenu seadus, millega sai Põllutööministeerium õiguse anda välja sellekohaseid määruseid. Seaduse järgi eraldati 1923. aasta riigieelarves 10 miljonit marka kalameestele laenu andmiseks kalapüügivõrkude, liht- ja mootorpaatide soetamiseks ning kalatöötlemise korraldamiseks.⁴⁰

³² Kalandusseadus, 27.06.1938. – RT 1938, 60, 588.

³³ Riigikassa kaubakrediitliku vastutuse seadus, 12.02.1925. – RT 1925, 29/30, 5.

³⁴ Kalakauba väljaveo kontrolli seadus, 12.05.1931. – RT 1931, 42, 297.

³⁵ Kalakauba väljaveo kontrolli teostamise määrus, 15.07.1931. – RT 1931, 63, 511.

³⁶ Kalakauba kontrolli seadus, 29.03.1935. – RT 1935, 33, 282.

³⁷ Kalakauba kontrolli määrus, 30.04.1935. – RT 1935, 45, 450.

³⁸ Looduskaitseseadus, 11.12.1935. – RT 1935, 106, 878; Loodushoiu seadus, 25.05.1938. – RT 1938, 31, 253; Linnaseadus, 19.04.1938. – RT 1938, 43, 404; Maakonnaseadus, 19.04.1938. – RT 1938, 43, 405.

³⁹ Taska, Artur. Kalandusõigus Eesti Vabariigis. – *Eesti kalanduse minevikust I*. 1986, lk 376; Sundmäärus Tallinna Kalasadama korrashoiu ja tarvitamise kohta, 14.10.1925. – RT 1926, 32.

⁴⁰ Kalameeste riikliku laenu seadus, 8.03.1923. – RT 1923, 43, 56.

Järgmisel aastal eraldati riigi eelarvest 20 miljonit ja 1925. aastal 5 miljonit marka kaluritele laenamiseks. Madalaprotsendiliste riigi laenude mõju oli märgatav. Kui 1921. aastal oli Eestis 20 mootorpaati, siis 1925. aasta alguseks oli mootorpaatide arv tõusnud 170-ni.⁴¹

26. märtsil 1926. aastal võeti vastu Kalameeste riikliku laenufondi seadus. Fond, millesse määrati 40 miljonit marka, asutati laenu andmiseks kalameestele, et nad saaksid soetada endale püüniseid, liht- ja mootorpaate, paadimootoreid, ning kalameeste ühisustele kalatöötlemise korraldamiseks. Fondi 40 miljonit marka moodustus eelpool mainitud eraldatud summadest ning 1926/27.a. riigieelarves eraldatud 5 miljonist margast.⁴² Laenufondi seadust täpsustanud määruse järgi anti laenu kalapüüniste soetamiseks ainult üksikkalameestele; paatide, mootorpaatide ja paadimootorite hankimiseks nii üksikkalameestele kui ühistutele ning kala töötlemiseks vaid neile ühistutele, kus oli vähemalt 30 liiget.⁴³ 1929. aastal täiendati seadust sellega, et lisaks eelmainitule anti laenu ka kalasaadustega kauplemiseks.⁴⁴

Vahendajaks riigi ja kalameeste vahel oli Eesti Rahvapank. Põllutööministeerium sõlmis vajalikud lepingud nii Rahvapangaga kui ka kohalike krediidiühistute keskpangaga – viimane sai riigilt krediidi, jagas selle kohalike krediidiühistute vahel laiali, kontrollis raha õiget kasutamist, kogus tagasimaksed kokku ning maksis määratud tähtaegadel riigikassale tagasi. Lisaks pidi Rahvapank suuremate laenude andmisel otsustama nende otstarbekohasuse üle.⁴⁵ Riiklike laenude vahendamise eest sai Rahvapank kalameeste laenude pealt 1% aastas ning kohalikud krediidiasutused 1,5% aastas komisjonitasu.⁴⁶

1930. aastal asutati Maatulunduskapitali seadusega Pikalaenu Panga juurde Maatulunduskapital.⁴⁷ Maatulunduskapital asutati põllumajanduse, põllumajandusliku tööstuse ja kalanduse finantseerimiseks. Kapital moodustati kalameeste riiklikust laenufondist, põllumajandusliku toetuslaenu fondist, ühispiimatalituste laenufondist, põllumajanduslike kutsekoolide ja katsejaamade riikliku toetuslaenu fondist ning linatööstuse laenu seaduses, põllumajanduslike õpperaamatute kirjastamise laenu seaduses ja sorteerimispunktide riikliku laenu seaduses ettenähtud summadest. Selle seaduse jõustumisel

⁴¹ Vebermann, lk 702.

⁴² Kalameeste riikliku laenufondi seadus, 26.03.1926. – RT 1926, 32, 49.

⁴³ Määrus kalameeste riiklikust laenufondist laenude väljaandmise korra, nõutavate kindlustuste, laenu pealt võetava protsendimäära ja laenu tähtaegade kohta, 02.07.1926. – RT 1926, 58.

⁴⁴ Kalameeste riikliku laenufondi seadus, 26.03.1929. – RT 1929, 30, 214.

⁴⁵ Ühistegelise keskpanga Eesti Rahvapank 1920-1939. Tallinn: Eesti Rahvapank, 1940. Lk 10.

⁴⁶ Määrus kalameeste riiklikust laenufondist laenude väljaandmise korra, nõutavate kindlustuste, laenu pealt võetava protsendimäära ja laenu tähtaegade kohta, 02.07.1926. – RT 1926, 58.

⁴⁷ Maatulunduskapitali seadus, 12.07.1930. – RT 1930, 58, 394.

lõpetati laenude andmine kõigi eelnimetatud fondide, k.a. kalameeste riikliku laenufondi, seaduse alusel. Maatulunduskapitali hakkas juhtima Pikalaenu pank, kelle ülesandeks oli maatulunduskapitali nõukogu määratud laenude väljaandmine, laenukindlustuste võtmine, valitsemine ja hoidmine, laenude ja nende tähtajaliste maksude sissenõudmine, tähtajaliste maksude pikendamine nõukogu otsuste kohaselt ja aruandluse esitamine maatulunduskapitali kasutamise kohta nõukogule.⁴⁸

1930ndate esimesel poolel tabas Eestit USAst alguse saanud Suur Depressioon. Majanduskriisiaastatel oli kõigil võlgnikel rasukusi laenude tagasimaksmisega. 17. oktoobril 1933. aastal võttis Riigikogu vastu Põllupidajate ja kalurite võlgade korraldamise seaduse. See andis võimaluse paluda põllupidajate ja kalurite võlgade korraldamise komisjonilt abi korraldamaks kohustustevahekordi võlausaldajatega, kui võlgnik ei suutnud ise kohustusi kanda, halvamata oma majapidamist. Seda juhul kui võlg oli tekkinud enne 14. jaanuari 1932. aastal.⁴⁹

Eesti siseriiklike seaduste kõrval mõjutasid või vilksamisi puudutasid kalandust ka kolm rahvusvahelist lepingut. Nendeks olid Tartu rahuleping Eesti ja Venemaa vahel, Eesti ja Läti vaheline kalakaitse ja kalaasjanduse korraldamise konventsioon ja Leping Teravmägede kohta.⁵⁰ Rahuleping rääkis kalastusest Peipsi ja Pihkva järvedel, kus lubati püüda vaid sellisel viisil, et see kalarikkust ei hävitaks.⁵¹

Eesti ja Läti vaheline kalakaitse ja kalaasjanduse konventsioon sõlmiti 28. oktoobril 1925. aastal Riias ja Riigikogus võeti see vastu 25. märtsil 1926. aastal. Konventsiooniga pandi paika püügiks lubatud kalade alammõõdud ja kalu füüsiliselt vigastavad keelatud püügivahendid. Samuti toodi ära lõhe ja meriforelli püügi keeluaeg ning keelati lina, kanepi ja nahkade leotamine veekogudes, kus püüti kalu ja vähke. Konventsioon oli mõeldud eeskätt territoriaalmere ja eriti nende kohtade jaoks, kus Eesti ja Läti piirid kohtuvad ehk peamiselt Liivi lahe jaoks.⁵² Kahe riigi koostöö eesmärgiks oli kaitsta tähtsamate kalaliikide tagavarasid ning hoida veekogusid reostamisest. Samuti oli oluliseks eesmärgiks kooskõlastada kahe riigi tegevus kalanduse teaduslikul ja statistilisel uurimisel.⁵³ Eesti Vabariik ütles aga konventsiooni üles 19. mail 1937. aastal viidates konventsiooni sättele, kus mõlemal

⁴⁸ Maatulunduskapitali seadus, 12.07.1930. – RT 1930, 58, 394.

⁴⁹ Põllupidajate ja kalurite võlgade korraldamise seadus, 17.10.1933. – RT. 1933, 85, 621.

⁵⁰ Rahuleping Eesti ja Venemaa vahel, 02.02.1920. – RT 1920, 24/25, 94; Eesti ja Läti vahelise kalakaitse ja kalaasjanduse korraldamise konventsiooni kinnitamise seadus, 25.03.1926. – RT 1926, 37, 75; Spitsbergeni kohta käiva lepinguga ühinemise seadus, 04.02.1930. – RT 1930, 14,82.

⁵¹ Taska, lk 365-366.

⁵² Samas, 366 – 377.

⁵³ Vebermann, lk 698.

lepingupoolel on õigus seda teha.⁵⁴ Küll aga ei ole teada täpset põhjust, miks konventsioon üles öeldi. Kalanduskoja esimees Mart Laagus on öelnud, et konventsiooni olemasolu ei olnud üldse märgatav kalastamisel nii Liivi lahes, Pärnu linna lähistel kui ka kaugemal merel.⁵⁵

Kolmas ja viimane rahvusvaheline leping, mis mõjutas Eesti kalandust, puudutas Teravmägesid. Leping sõlmiti 14 riigi vahel 9. veebruaril 1920. aastal. Nendeks riikideks olid: Ameerika Ühendriigid, Austria, Holland, India, Inglismaa, Itaalia, Jaapan, Kanada, Lõuna-Aafrika, Norra, Prantsusmaa, Rootsi, Taani ja Uus-Meremaa. Eesti liitus lepinguga peaaegu 10 aastat hiljem 4. veebruaril 1930. aastal. Lepingu osapooled tunnustasid Norra suveräänsust Teravmägede üle ning kõigi osapoolte laevadel ja kodanikel oli saarte ümbruse territoriaalvetes kalastamise ja jahipidamise õigus.⁵⁶

Iseseisvunud Eestis olid vaadeldavaks perioodiks välja kujunenud kindlad riigiasutused, mis pidid tegelema kalanduse arendamise ja korraldamisega. Olude sunnil oli välja töötatud ka raamseadusena Kalapüügiseadus, mis asetas kalanduse Põllutööministeeriumi haldusalasse ning mille põhjal antud määrused korraldasid kalapüüki Eestis. Põllutööministeeriumi alla loodi eraldi Kalanduse Büroo ja Kalaasjanduse Nõukogu. Muutuvates oludes ning Kalapüügiseaduse vajakajäämise tõttu töötati välja uus Kalandusseadus, mis kaua küll jõus ei saanud olla. Riigi abiga korraldati ka erispetsialistide ettevalmistamise kursuseid Tallinnas ja Tartus ning kalanduse alghariduse levitamiseks loodi kalandusklasse koolide juurde. Pärnu kalandusklassist kujunes välja iseseisev kalanduskool. Riik lõi Kalurite riikliku laenu seadusega võimaluse kaluritel laenu saada. 1926. aastal loodi omaette Kalurite riiklik laenufond, mis hiljem viidi Maatulunduskapitali alla.

⁵⁴ Välisministeeriumi teadaanne, 19.05.1937. – RT 1937, 44, 394.

⁵⁵ Taska, lk 377.

⁵⁶ Ibidem.

2. Kalurite organiseerumisest

Esimesed kalameeste seltsid asutati 19. sajandi lõpul, kuid on raske öelda kui palju neid täpselt oli, sest ühingute registreerimise protsessi tülikuse tõttu tegutsesid mõned seltsid põhikirjata. Registreerimise tegi tülikaks asjaolu, et Tsaari-Venemaa ei tahtnud rahvuslike seltside asutamiseks luba anda ning seega venitati seltside registreerimisega. 1905. aastal registreeriti Vergi Kalurite Ühistu, 1908. aastal sai Pärnu Mere- ja Kalameeste ühing „Jahta“ oma tegevust alustada. Samal aastal registreeriti ka Alatskivi vallas Kalapüügi Ühing Peipsi Järvel ning 1910. aastal Pärnus Kalurite, Kalakauplejate ja Meremeeste Ühing.⁵⁷ Omariikluse saavutamiseni tegeles kalakasvatuse, -kaitse ja kalavete uurimisega 1895. aastal asutatud Keiserliku Vene Kalanduse ja Kalakasvatuse Seltsi Eestimaa osakond Tallinnas ja Liivimaa osakond Tartus.⁵⁸ Nende osakondade alustatud tegevust jätkas 1920. aastal asutatud Eesti Kalaasjanduse Selts.⁵⁹

Suurem seltsiliikumine kalanduses sai alguse aga omariikluse alguses. Kuni 1930ndate majanduskriisini rajasid kalurid ulatuslikult ühistuid, millesse astudes loodeti oma majanduslikku olukorda parandada. Leiti, et koos on lihtsam ning ühistegevuse käigus on paremad väljavaated kui üksinda. 1925. aastal oli 65 kalameeste ühingut, 1927. aastal oli seltside ja ühingute arv tõusnud 90-ni. Majanduskriis ja ka vaikiv ajastu andsid oma panuse seltsiliikumise tagasilangusele. 1938. aastaks oli alles jäänud 63 kalameeste ühingut, millest 30 oli likvideerimisel.⁶⁰

Kaluriühistute kõrval tegelesid ka neid ühinguid koondavad organisatsioonid. Katuseorganisatsiooni loomisel oli oluline roll Ernst Vebermannil, kes oli Moskva ülikoolis õppinud kalanduse eriteadlane. Ta oli arvatavasti omal ajal üks haritumaid kalandustegelasi Eestis, kes hakkas kohe ka oma teadmisi rakendama kalurite organiseerimiseks. Vebermann tuli pärast Vabadussõda Arhangelskist Eestisse, kus kapten August Gustavson teda kokku kutsunud kalurite koosolekul tutvustas. Tutvustati mõtet ajakirjale Laevandus hakata lisana välja andma ajakirja Kalaasjandus. See mõte leidis heakskiitu, eriti kuna kaluritele polnud

⁵⁷ Vebermann, lk 700; Oras; Sammet, lk 57 – 58.

⁵⁸ Oras; Sammet, lk 58.

⁵⁹ Toots, lk 21.

⁶⁰ A. Siiner. Kalameeste ühingud. *Eesti Ühistegevuse Aastaraamat II*, 1938, lk 118.

ühtegi ajakirja suunatud. Vebermann kutsus 1921. aastal kokku esimese üleriigilise kalurite kongressi ning pani aluse taoliste kongresside kokkukäimisele.⁶¹

Esimesel üleriiklikul kalurite kongressil 1921. a. märtsis oli juba mõte ja soov asutada üleriigilist kalurite keskorganisatsiooni. Sama aasta septembris valiti viiest liikmest koosnev kalameeste ühistute keskjuhatuse, eesotsas Ernst Vebermanniga. See keskjuhatuse hakkas kandma nime Eesti Kalameeste Üleriiklik Esitus ning kalamehed volitasid seda enda nimel esindama ning üleriiklikke kongresse kokku kutsuma. Kuna sellisel põhikirjata keskjuhatusel polnud juriidilise isiku õiguseid, siis tegutseti selle nimel, et jõuda organiseeritava keskliidu põhikirja esitamise ja kinnitamiseni.⁶²

1926. aastal kinnitatigi Eesti Kalameeste Ühingute Liit (EKÜL) põhikiri. Liit tegutses kalakaubanduse ja -tööstuse alal, aitas organiseerida kalanduskorrespondentide võrku randades, tegeles kalurite kutseliste küsimustega ning korraldas kalurite nõustamist. Liidu juures töötasid riigipalgalised kalandusinstruktorid, kes levitasid kalurkonnas kalapüügi, -töötlemise ja püüniste parkimise oskusi ning üldteadmisi. EKÜL likvideerus majanduslike raskuste tõttu, mis olid tingitud liidu äritegevusest.⁶³ Äritegevuse peamiseks eesmärgiks oli kala töötlemine ja eksportimine, kuna koduturg ei jõudnud püütud kala ära tarbida. Selle kõrval tegeles EKÜL veel püüniste müügiga.⁶⁴ Liidule sai aga äriaga tegelemine saatuslikuks majanduslanguse ajal, kus tootjatel jäi kaup kätte ja tarbijad ei suutnud või ei tahtnud osta enam. Liit likvideeriti 1931. aastal olles tegutsenud kõigest viis aastat.⁶⁵

EKÜLi asemel asutati 1932. aastal kalurite uue keskorganisatsioonina Eesti Kalameeste Ühingute Keskliit (EKÜK). EKÜK seadis samuti eesmärgiks kalurite nõustamise ja nende kutsehuvide esindamise ning kutseoskuste parandamisele suunatud kursuste ja ühistegevuse korraldamise. Kuid äritegevusest hoiduti, et mitte teha sama viga, mis nende eelkäija. Samuti võttis EKÜK endale eesmärgiks propageerida kalatarbimist.⁶⁶ EKÜKi esimeheks valiti August Gustavson, abiesimeheks Johannes Fuks (Kalda), sekretäriks J. Jõgi ja abisekretäriks Jakob Helberg ning laekahoidjaks Hans Martinson.⁶⁷

⁶¹ Vebermann, lk 700; Oras; Sammet, lk 63; Säinas, Albert. Kalurite organiseerimine ja poliitika. – *Eesti kalanduse minevikust I*. Toimetanud Elmar Pettai. Stockholm, 1986. Lk 350.

⁶² Oras; Sammet, lk 63.

⁶³ Laagus, Mart. Eesti kalurite organiseerimisest. – *Eesti Kalurite Koondis. Informatsioon*, 1980, nr 1, lk 4; E. Kalameeste Ühingute Liit likvideerub. – *Laevandus ja Kalandus*, 1931, nr ½, lk 19.

⁶⁴ Säinas, Albert. Eesti Kalameeste Ühingute Liit ja selle likvideerimine. – *Eesti Kalur*, 1981, nr 4, lk 19 – 20.

⁶⁵ Samas, lk 20.

⁶⁶ J. J. Kalurite Ühingute Keskliit alustas tegevust ja asub kalandust korraldama. – *Laevandus ja Kalandus*, 1932, nr 5/6, lk 15.

⁶⁷ Ibidem.

1924. aastal registreeriti Lõuna-Eesti kalameeste ühinguid koondav keskliit Kesk-Kala.⁶⁸ Veel tegutsesid kalanduse alal Eesti Kalaasjanduse Tegelaste Ühing ja Kalatöösturite Ühing.

2.1. Kalurite kongressid

Esimene üleriiklik kalurite kongress toimus 20. märtsil 1921 Tallinnas kalanduse eriteadlase Ernst Vebermanni eestvedamisel. Hiljem käisid kalurid kongressidena koos peaaegu igal aastal. Kongressid mõjutasid kalurite organiseerumist positiivselt, asutati uusi kalurite ühistuid kohtades, kus need varem puudusid.⁶⁹

Kongressidest võtsid osa kaluriorganisatsioonide, kalaäride ning olenevalt aastast ka valitsuse ja omavalitsuste esindajad ning lihtsalt kalandushuvilised. 1930. aastaks olid kongressid arutanud olulisi küsimusi kalanduses ning välja töötanud lahendusi. Kalurkonna jaoks tähtsad saavutused, millele kongressid olid enne 1930. aastat kaasa aidanud, olid kalurite laenufondi loomine, mis aitas kaluritel soetada mootorpaate ja kalapüügivahendeid, kalandusinstruktorite ametisse seadmine, kalanduskoolide asutamine, kalurite kursuste ja loengute pidamine. Saavutati ka rida soodustusi kalakaupade väljaveos ja loodi korrespondentide võrk randades kogumaks statistilisi andmeid kalandusest.⁷⁰

Autor vaatleb järgnevalt kuut kongressi, mis toimusid ajavahemikus 1930–1940. 27. aprillil 1930. aastal peeti IX kongressi Tallinnas Meremeeste Kodus. Juhatusse valiti August Gustavson, A. Kuutan, ja Jakob Helberg. Referaatidega esines August Gustavson maaküsimuse, kalurite kindlustamise ja kalasadamate teemal, J. Schoberg rääkis kalapüügivahendite kindlustamisest ja metsamaterjali küsimusest, Rahvapanga direktor Madis Käbin rääkis kalanduse laenudest ja Jakob Helberg refereeris olukorda kalaturgudel.⁷¹

Järgmine, X üleriiklik kalurite kongress, toimus kaks aastat hiljem 20. märtsil 1932 Tallinnas Punase Risti saalis. Osa võttis 101 hääleõigusega liiget. Esindatud oli 22 kaluriorganisatsiooni ja 12 randa, kus kaluriorganisatsioonid puudusid. Veel osalesid kolm kalandusestatistika korrespondenti, kuus ametiasutuste esindajat ja kaheksa kalandustegelast. Kongressi juhatusse valiti August Gustavson, H. Martinson, Matthias Westerblom, Johannes Fuks ja Maksim Unt. Kongressil kõnelesid kalanduse seisukorrast instruktor A. Suurvärav, kalanduse administratiivsest korraldusest Kalanduse Büroo juhataja Jaan Kodres, kalapüügist avamerel

⁶⁸ U. M. Lõuna-Eesti kalurid ühinemas. – *Postimees*, 1925, nr 8, lk 3.

⁶⁹ Laagus, lk 4.

⁷⁰ IX üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalaasjandus*, 1930, nr 4, lk 66.

⁷¹ *Ibidem*.

instruktor Herm, kalurite asundamisest põllutööministeeriumi maakorralduse ameti juhataja Toomas Sinberg, kalurite laenudest instruktor J. Schoberg, kalaturgudest instruktor A. Krupp, kalurite organiseerumisest Eesti Kalaasjanduse Tegelaste Ühingu esimees J. Jõgi ja kalurite seisukohast tööliskoja küsimuses riigikoguliige Johannes Kleesment.⁷²

XI kongress leidis aset 26. veebruaril 1933 samuti Punase Risti saalis Tallinnas. Osavõtjate üldarv ulatus üle 80. Esindatud oli 33 kaluriorganisatsiooni ja kuus randa, kus organisatsioon puudus. Kohal olid teedeminister Leopold Johanson, mitmete omavalitsuste ning püüniste tööstuse ja äride esindajad. Kongressi juhatusse valiti A. Gustavson, H. Martinson, Aleksander Mälberg ja J. Fuks.⁷³ Referaatidega esinesid Mihkel Mihkelson kalurite kutseesinduse teemal, Aleksander Krupp kalanduse administratsioonist, Põllutöökoja abidirektor T. Kind Põllutöökoja kavatsustest kalanduse nõuande korraldamises, J. Fuks kalurite laenu küsimusest, A. Mälberg kalaturgude küsimusest, Mart Laagus kalapüügi tehnilisest korraldusest.⁷⁴

XII üleriiklik kalurite kongress toimus 21. veebruaril 1934 jällegi Tallinnas Eesti Punase Risti saalis. Volitustega esindajaid oli registreeritud 94, neist 75 sõna- ja hääleõigusega ja 19 ainult sõnaõigusega. Esindatud oli 40 kaluriorganisatsiooni ja neli randa, kus organisatsioonid puudusid. Veel võtsid osa viis kalanduskorrespondenti ja 19 ametiasutuste, tööstuste ja kalaeksportööride esindajat. Kongressi juhatusse valiti A. Gustavson, M. Konga, A. Vilibert ja M. Unt. Kongressil esinesid EKÜK-i esimees liidu tegevusest, Jaan Kodres kalanduse administratiivsest korraldusest, Jakob Helberg kalaturgudest, Fuks laenudest, Sinberg maaga varustamisest ja J. Schmuul tollidest.⁷⁵

Samas kohas peeti ka XIII kongress 3. märtsil 1935. Kaluriorganisatsioonide esindajaid oli 78, randadest valitud esindajaid 14, kalanduse statistika korrespondente 12 ja ametiasutustest 6, veel oli kohal kalaeksportööride ja tööstuste esindajad. Kongressi juhatusse valiti Mart Laagus, Maksim Unt, A. Mälberg, A. Gustavson, M. Mihkelson ja Konga. Aleksandrer Krupp kõneles kalakaubanduse korraldusest, A. Herm rääkis kalaturgudest, A. Suurvärav puudutas kalarandade olukorda, V. Ojamaa kalurite nõustamise korraldamisest, Schoberg rääkis

⁷² X-es üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalandus*, 1932, nr ¾, lk 16.

⁷³ XI Üleriiklik kalurite kongress. – *Kalandus*, 1933, nr 3, lk 60.

⁷⁴ X-es üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalandus*, 1932, nr ¾, lk 16; X-es üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalandus*, 1932, nr 5/6, lk 16 – 18.

⁷⁵ XII. üleriiklik kalurite kongress. – *Kalandus*, 1934, nr 3, lk 85 – 88.

kalandusstatistika kogumisest ning Sinberg katsepüükidest. Kalurite koja küsimusest rääkisid M. Laagus ja M. Unt.⁷⁶

XIV ja ühtlasi ka viimast kongressi peeti viis aastat hiljem 21. jaanuaril 1940 Tallinnas. Kokkukutsujaks oli Eesti Kalameeste Ühingute Keskliit ning osavõtjaid oli 80 ümber. Juhatusse valiti A. Gustavson, H. Mihkelson, Eduard Parkas, ja Ernst Vebermann. Viimane kongress oli omapärane, sest sellest võttis osa ka selleks ajaks neli aastat töötanud Kalanduskoda. Viimase ja EKÜKi vahelised pinged ning üleüldine pinevus baaside loomise pärast tegid selle kongressi teistest eriliseks, teistsuguseks.⁷⁷ Referaatidega esinesid A. Gustavson, kes kõneles kaluriorganisatsioonide tegevusest ja aruannetest kohtadelt, J. Soomägi (Schoberg) rääkis kala turustamisest, M. Unt kalanduslaenudest ning O. Avango kalanduse korraldamise sihtjoontest.⁷⁸

Kongressidest osavõtjate arv jäi neil aastatel 80 ja 100 vahele. Nagu näha, siis iga kongressi juhatuses figureeris igal aastal August Gustavson, kes oli ühtlasi ka EKÜKi esimees aastatel 1931–1932, Meremeeste kodu juhatuse esimees alates 1928. aastast ning mitmete ajakirjade (Laevandus, Laevandus ja Kalaasjandus, Töö ja Tervis, Tööliste Hää) toimetaja.⁷⁹ Kongresside juhatuses olid ka Johannes Fuks ja Hans Martinson, kes olid ühtlasi ka III ja IV Riigikogu liikmed ja poliitikategelased. Fuks Asunike koondises, ning Martinson sotsialistide leeris. Mälberg oli silma paistnud ühistegevuse arendamisega Eestis.⁸⁰ Ettekandjatest võiks välja tuua seda, et üldjuhul kongressidel esinesid kalanduse administratsioonis tegelevad isikud, nagu kalanduse instruktorid A. Krupp, J. Helberg ja A. Herm. Kongressidest võtsid osa ka nii parteide kui ka ministeeriumide esindajad. Viimased selgitasid tavaliselt kalurite nõudmiste ellu viimise võimalusi.⁸¹

⁷⁶ XIII. üleriiklikku kalurite kongressi. – *Kalandus*, 1935, nr 3, lk 83 – 91.

⁷⁷ Mihkelson, Harald. Viimane kalurite kongress. – *Eesti kalanduse minevikust II*. Elmar Pettai. Stockholm, 1985. Lk 306.

⁷⁸ H. T. XIV üleriigiliselt kalurite kongressilt. – *Eesti Kalandus*, 1940, nr 1, lk 7.

⁷⁹ Gustavson, August. Eesti biograafiline andmebaas ISIK. – <http://www2.kirmus.ee/biblioserver/isik/index.php?id=519> (13.04.2016)

⁸⁰ Eesti avalikud tegelased. Toimetanud R. Kleis. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 1932, lk 40, 180, 201.

⁸¹ Laagus, lk 4.

2.2. Kongressidel käsitlemist leidnud tähtsamad teemad

Kalurite maaga varustamine oli kõige valusam teema kongressidel. Kalurid leidsid, et nendega pole maareformi käigus piisavalt arvestatud. IX kongressil kõneles maaküsimusest August Gustavson⁸², X ja XII kongressil rääkis kalurite asundamisest põllutöoministeeriumi maakorralduse ameti juhataja Toomas Sinberg.⁸³ Gustavson esitas 1930. aastal oma ettekandes senise kalurite maaga varustamise arenguloo, ning tõi välja, et see küsimus on olnud kõikidel eelnevatel kongressidel päevakorral. Kongressidel sündinud märgukirjad vastavatele ametiasutustele ja isikutele ei olnud toonud seni tulemusi. Probleem oli terav, sest paljudel kaluritel ei olnud majaaset ega maalappi aia ja lehma jaoks, et end kehva kalasaagi kõrval ülal pidada.⁸⁴

Ka X kongressil tõdeti, et kalurite maaga varustamise poliitikas pole kalurite soovidega arvestatud ning selles valdkonnas on vähe tehtud. Kalurikrunte loodeti saada rannikul riigi- ja omavalitsusasutuste likvideerimisele minevatest ja eriotstarbe maadest.⁸⁵ Sinbergi ettekandes XII kongressil toodi esile, et alles 1930. aastast hakati rohkem ja järjekindlamalt kalurikohti planeerima ning et riigi tagavaramaadest oli Pärnu-, Harju- ja Viljandimaal võimalik luua veel kuni 100 kalurikrunti. Sinberg pani kaluritele südamele, et nad ise ühingutena algatuse enda peale võtaks, otsides endale sobivaid kohti. Teise moodusena pakkus ta välja, et kaluriorganisatsioon ise sõlmiks mõne eramaa omanikuga ostu-müügi lepingu ja viiks asundamise läbi ning seejärel pöörduks asunduskomisjoni poole laenu taotlemiseks.⁸⁶

Teiseks murekohaks olid kalurite jaoks laenud. IX kongressil kõneles laenudest Rahvapanga juhataja ja Eesti Panga nõukogu liige Madis Käbin, kes märkis, et 1930. aasta riigieelarves laenufondi summa võrreldes eelnevate aastatega ei suurenenud. Kolmeaastast laenutähtaega püüniste soetamisel peeti lühikeseks ning sooviti seda pikendada viiele aastale. Samuti oli päevakorral kalurite ühispanga loomine. Selles nähti lahendust, kergendamaks kaluritel rahaliste operatsioonide läbiviimist. Viimane küll jäi vaid mõtteks – seega ühispanga loomiseks ei võetud ühtki otsust kongressil vastu.⁸⁷

Järgmise kongressi ajal kurdeti, et kaluritel on muutunud riikliku laenu saamine peaaegu võimatuks, takistusena nähti ühispankade kui vahetalitajate kaasvastutust. Samal ajal oli

⁸² IX üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalaasjandus*, 1930, nr 4, lk 66.

⁸³ X-es üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalandus*, 1932, nr ¾, lk 16; XII. Üleriiklik kalurite kongress. – *Kalandus*, 1934, nr 3, lk 88.

⁸⁴ IX üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalaasjandus*, 1930, nr 4, lk 66.

⁸⁵ X-es üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalandus*, 1932, nr 5/6, lk 17.

⁸⁶ XII. Üleriiklik kalurite kongress. – *Kalandus*, 1934, nr 3, lk 88.

⁸⁷ IX üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalaasjandus*, 1930, nr 4, lk 69.

Eestis ka majanduskriis, mille tõttu oli laenu saamine kindlasti keerulisem kui varem, kuid kalurid soovisid võtta revideerimisele ühispankade kaasvastutuse, pikendada laenu tähtaegu kümnele aastale ja alandada laenuprotsenti 1 %-le. Järgmisel aastal oldi nõus ka 2%-ga. Maatulunduskapitali nõukogus taheti näha vähemalt üht kalurite esindajat kalurite keskorganisatsiooni ettepanekul.⁸⁸ XI kongressiks oligi saadud maatulunduskapitali nõukokku kalureid esindama Fuks.⁸⁹ XI kongressil tunnistati vajadust anda kaluritele ehituslaenu ja seda ka neile, kes polnud saanud maad riigilt, vaid eramaomanikult.⁹⁰

X kongressil nõuti kalaveotariifi alandamist raudteel. Sooviti, et suure kiirusega kalavedu toimuks väikese kiiruse tariifi alusel, olenemata sellest kas kaup on mõeldud sise- või välisturule.⁹¹ XI kongressil kinnitas instruktor A. Krupp, et valitsus ongi kalaveo tariifi alandanud ning et kala saabki vedada suure kiirusega väikese kiiruse tariifiga.⁹² Peale tariifi langetamise oli kaluritel veel palju nõudmisi, millele oodati vastutulemist. 1932. aasta kongressil nõuti näiteks kalapüüniste ja nende valmistamiseks vajaliku materjali tollivaba sissevedu ja mootorpaatides kasutatava bensiini vabastamist teedekapitali maksust.⁹³ Ka oli kongressidel pidevalt üleval küsimus metsamaterjalist, mida kalurid vajasisid paatide ehitamiseks ja mõrravaiadeks. 1930. aastal nõuti Põllutööministeeriumilt kindla korra välja töötamist metsa andmisel. Sooviti, et metsa antaks kalurite elukoha lähedalt. Kongressil osalenud töid näiteid igapäevaelust, kus kalureid saadeti paadiparandamise materjali järele mitmekümne kilomeetri kaugusele. Järgmisel kongressil nõuti metsamaterjali alandatud hinnaga. Ka siin rõhutati metskonna läheduse tähtsust.⁹⁴

XII kongressil selgitas kalaasjanduse inspektor J. Kodres, et Kalapüügiseadus on raamseadus, ning kalapüüki reguleerivad selle alusel antud määrused. Veel heitis ta valgust kalapüügi korraldusele Narva ja Virumaa jõgedel ning Matsalu lahes.⁹⁵ Kongress aga tahtis, et Kalapüügiseadust revideeritaks täies ulatuses. Pahameelt valmistas kaluritele kohakala alammõõt 35 cm, mida sooviti näha hoopis 30 cm. Taolised alammõõdud ja piirangud näisid

⁸⁸ X-es üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalandus*, 1932, nr 5/6, lk 18.

⁸⁹ XI Üleriiklik kalurite kongress. – *Kalandus*, 1933, nr 4, lk 87.

⁹⁰ XI Üleriiklik kalurite kongress. – *Kalandus*, 1933, nr 3, lk 63.

⁹¹ X-es üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalandus*, 1932, nr 5/6, lk 18.

⁹² XI Üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalandus*, 1933, nr 5/6, lk 67.

⁹³ X-es üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalandus*, 1932, nr 5/6, lk 18.

⁹⁴ IX üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalaasjandus*, 1930, nr 4, lk 70; X-es üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalandus*, 1932, nr 5/6, lk 17.

⁹⁵ XII. Üleriiklik kalurite kongress. – *Kalandus*, 1934, nr 3, lk 86.

kalurite jaoks asjatute takistustena. Seetõttu nõudsidki nad Kalapüügiseaduse revideerimist. Samuti heideti Põllutöoministeeriumile ette eluvõõraste keelumääruste välja andmist.⁹⁶

Kalaturu seisukorrast kõneles IX kongressil Jakob Helberg. Murekohaks oli massilise merekala nagu kilu ja räime turustamine. Välisturule ei õnnestunud kilu ja räime müüa, siseturul ei löönud need kalad heeringa konkurentsi tõttu läbi. Kaaluti heeringamüügi piiramist sisseveo tollidega. Kilu ja räime turustamise lahendusena leiti, et peaks rohkem kodumaa kala propageerima, ning olukord paraneks märgatavalt kui näiteks kaitseväge ja teised riigiasutused ostaksid kodumaa kala. Kala turustamise juures oli eriline rõhk vajadusel külmhoonete ja transpordi arendamise järele. Rannaäärsete teede olukord käis igalt kongressilt läbi käsikäes kalaturu küsimusega.⁹⁷ XIII kongressil toodi samuti välja, et värske räime transporti takistab rannateede halb seisukord. A. Herm leidis, et oleks vaja põllumajanduse traktorjaamade eeskujul organiseerida värske kala laiali vedamiseks autojaamu.⁹⁸

1932. aastal X kongressil vaadati riigi poole, et viimane aitaks Eesti kalasaadustel välisturule pääseda. Väliskalasaaduste sissevedu sooviti oluliselt piirata ja selleks leiti, et tuleb sisseveetavaid kalakaupu kontrollida, eelkõige Soome silku. Heeringa sissevedu oli samuti jätkuvalt probleemiks, ning leiti, et seda ei tohiks üldse tollita sisse lubada.⁹⁹ XI kongressil sooviti juba saada preemiat ekspordkala pealt. Tunti, et riik ei pea kalandust põllumajandusega samavääriliseks majandusharuks.¹⁰⁰

1934. aastal XII kongressil tõi J. Helberg välja, et edukaks kalade turustamiseks peaks rohkem ühismüüki korraldama. Suureks probleemiks oli kevadise räime realiseerimine, kuna püügihooajal räime hind langes, aga ka siseturul välissilk, mille piiramiseks sooviti endiselt kalakauba sisseveo kontrolli teostamist. Kalaekspordi näitajad ei olnud head, sest suurimad välisturud Saksamaal ja Poolas olid piiranud keelutollidega ekspordi sinna miinimumini. Sooviti kalaekspordi põllumajandussaaduste eeskujul tsentraliseerida. Sel ajal oli 79 registreeritud kalaekspordööri, kellest aktiivselt tegutses 15, kuid mitte koos, vaid eraldi. Omavahelise suhtlusega võis see viia olukorrani, kus mitme erineva ekspordööri kaup satub samale turule ja viib hinna alla.¹⁰¹ Järgmisel kongressil tõdes A. Mälberg vajadust Poola turu tagasivõitmiseks. 1935. aastal ei olnud ekspordis tagasilangust, kuid ka mitte erilist

⁹⁶ XII üleriiklikul kalurite kongressil vastuvõetud resolutsioonid. – *Kalandus*, 1934, nr 3, lk 92.

⁹⁷ IX üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalaasjandus*, 1930, nr 4, lk 70.

⁹⁸ XIII. üleriiklikku kalurite kongressi. – *Kalandus*, 1935, nr 3, lk 84 – 85.

⁹⁹ X-es üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalandus*, 1932, nr 5/6, lk 18.

¹⁰⁰ XI Üleriikliku Kalurite kongressi otsused. – *Kalandus*, 1933, nr 3, lk 63.

¹⁰¹ XII. üleriiklik kalurite kongress. – *Kalandus*, 1934, nr 3, lk 86 – 87.

edasiminekut. Kalaasjanduse instruktor A. Krupp tõi välja vaheltkauplejate rohkuse siseturul, mille tulemusena olid hinnad ebaloomulikud. Selle kõrvaldamiseks oli tema meelest vaja siseturul tegutseda ühiselt.¹⁰² 1935. aastal võttis Põllutööministeerium räimeturu korraldamise lõpuks enda ülesandeks. Ametnikud saadeti kohtadele, et saaks räimeturu senisest korraldusest ülevaate ning asuti koostama turu reguleerimiseks vastavat kava.¹⁰³

Seoses rannaäärsete teede väljaarendamisega tõusis päevakorrade kalasadamate areng. IX kongressil rääkis kalasadamate arengu vajadusest A. Gustavson. Ta leidis, et muutunud olukord, kus süvamerepüügi areng oli toonud kaasa kergete aeru- ja purjepaatide asendumise kallite mootorpaatidega, nõudis hädasti mootorpaatidele korralikke varjualuseid. Kongress avaldas kahetsust, et valitsus oli kärpinud kalasadamate arenguks eraldatud raha, ning rõhutas vajadust korrastada ja hooldada vähemalt olemasolevaid rannasildu.¹⁰⁴ Ka X kongressil rõhutati, et riigieelarvega tuleks igal aastal eraldada raha kalasadamate ehituseks. Esmajoones tunti vajadust Pärnu Raeküla sadama, Vormsi sadama ja Muhu Seanina kalasadama järele.¹⁰⁵ XI kongressiks polnud mure lahenenud ning pakuti välja, et kalasadamaid tuleks ehitada ühiskondlike tööde alusel neis kohtades, kus on rohkem kalapaate ja suurem püük.¹⁰⁶ XIII kongressil leiti, et tuleks rajada kalarandade võrk. Rannikujoonel riigi- ja eramaadele peaks rajama paatide randumiskohad, hooned püüniste kuivatamiseks ja hoiustamiseks. Eramaal olevaid kalarandu sooviti võõrandada, et kõik kalurid saaksid neid kasutada kohalike kaluriorganisatsioonide järelevalve all.¹⁰⁷ 1929. aastal oli küll juba jõutud koostada rannasadamate süvendamise ja väljaehitamise plaan, kuid see jäi arvatavasti majanduskriisi tõttu teostamata. Pärnu Raeküla ja Kiideva sadamate väljaehitamiseks ning Kihnu, Orjaku ja Tori sadamate korrastamiseks eraldati alles 1936./1937. aastal eelarves väiksed summad.¹⁰⁸

Kalurkonna jaoks oli olulisel kohal ka kalurite ja püügivahendite kindlustamine. 1930. aasta kongressil sel teemal referaadiga esinenud A. Gustavson nentis, et kalurite kindlustamine on, tingituna nende töö iseärasustest, vajalik.¹⁰⁹ Sotsiaalkindlustusseaduse eelnõu, mille järgi oli kindlustuse kandjaks riik, jõudis riigikogus 20. veebruaril 1930. aastal esimesele lugemisele,

¹⁰² XIII. üleriiklikku kalurite kongressi. – *Kalandus*, 1935, nr 3, lk 84 – 86.

¹⁰³ Räimeturg korraldamisele. – *Pärnu Päevaleht*, 1935, nr 224, lk 2.

¹⁰⁴ IX üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalaasjandus*, 1930, nr 4, lk 68 – 69.

¹⁰⁵ X-es üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalandus*, 1932, nr 5/6, lk 17.

¹⁰⁶ XI Üleriikliku Kalurite kongressi otsused. – *Kalandus*, 1933, nr 3, lk 63 – 64.

¹⁰⁷ XIII. üleriiklikul kalurite kongressil 3. märtsil 1935.a. vastuvõetud resolutsioonid. – *Kalandus*, 1935, nr 3, lk 94.

¹⁰⁸ Oras; Sammet, lk 65.

¹⁰⁹ IX üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalaasjandus*, 1930, nr 4, lk 67.

kuid teisel lugemisel võttis valitsus selle päevakorrast ära.¹¹⁰ Kalapüüniste kindlustamise vajadusest kõneles samal aastal J. Schoberg ning leidis, et see peaks toimuma sundkorras. Seda põhjusel, et vabatahtliku kindlustamise puhul jääks kindlustajate hulk väikseks, mis muudaks väljamakse õnnetuse korral väikseks ning mittekindlustajad jääksid õnnetuste puhul endiselt raskesse olukorda.¹¹¹ 1934. aasta kongress nõudis samuti kalurite elukindlustust ning püüniste ja paatide kindlustamist kuna viimased olid tihti laenuga muretsetud ning tormiõnnetuste käigus võis neist ilma jääda. Leiti, et kindlustamine peaks toimuma sundkorras, vastastikusel alusel ja riigi toetusel.¹¹² 1935. aasta kongressil ütles põllutööminister Nikolai Talts, et kalurite kindlustamisel võib loota riigi abile, kuid kalapüüniste kindlustamist on raskem läbi viia.¹¹³ Lõplikku lahendust kalurite või püüniste kindlustamisel aga ei tulnudki.

X kongress mõistis hukka reovee juhtimise jõgedesse ning nõudis selle tegevuse piiramiseks vastavate määruste vastuvõtmist. Näiteks toodi Kiviõli vabrikute reovee mõju Purtse jõe. XIII kongressil tõi M. Unt välja, et Pärnu jões parvetati koorimata palke ja propse, mille koorest eraldus maimudele kahjulikke parkaineid. Kalanduse Büroo juhataja J. Kodres vastas, et koorimata palkide-propside parvetamise keelustamisele on Põllutööministeeriumis mõeldud, ent pole veel teada, kuidas see täpselt teostub. XIII kongress tunnistas vajalikuks ära keelata Tallinna linna reovee juhtimise Tallinna lahte.¹¹⁴

Kongressidel olid aastate lõikes läbivateks murekohtadeks ja teemadeks, mille üle arutleti ja püüti ühiselt lahendusi leida, kalurite maaküsimus ja laenud, rannaäärsete teede ja kalasadamate olukord, massilise kala (kilu ja räime) turustamine, kalapüügivahendite ja kalurite kindlustamine. Mõnel aastal juhiti tähelepanu ka veekogude reostamisele, mis mõjutas kalurite saaki. Kongressidel oli tunda kalurite meelepaha, et neile poldud piisavalt tähelepanu pööratud. Paljud teemad olid kongressidel iga-aastaselt üleval, sest nendele ei olnud vahepeal lahendust leitud. Kuigi paljud referaatidega esinejad töötasid ise kalanduse administratsioonis ametnikena, kelle tööülesannete hulka kuuluski kalanduse arendamine, ei olnud ka sel erilist mõju kongresside otsuste täide viimiseks.

¹¹⁰ Johanson, Leopold. Põllutööliste ja kalurite õnnetuskindlustus. – *Töö ja tervis*, 1934, nr 4, lk 81; Riigikogu koosoleku protokoll nr 33, 20.02.1930. Riigikogu IV koosseis. Täielikud protokollid. III istungjärk. 1930, lk 661.

¹¹¹ IX üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalaasjandus*, 1930, nr 4, lk 68.

¹¹² XII üleriiklikul kalurite kongressil vastuvõetud resolutsioonid. – *Kalandus*, 1934, nr 3, lk 91.

¹¹³ XIII. üleriiklikul kalurite kongressi. – *Kalandus*, 1935, nr 3, lk 83.

¹¹⁴ X-es üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalandus*, 1932, nr 5/6, lk 17; XIII. üleriiklikul kalurite kongressi. – *Kalandus*, 1935, nr 3, lk 86; XIII. üleriiklikul kalurite kongressil 3. märtsil 1935.a. vastuvõetud resolutsioonid. – *Kalandus*, 1935, nr 3, lk 93.

3. Kalanduskoda

12. märtsil 1934 toimus Eestis riigipööre. Järgnevalt seati Riigikogu vaikivasse olekusse, keelustati poliitiliste organisatsioonide tegevus ja püüti korraldada valitsuse toetajaskonda kutsekodade kaudu. Kutsekojad olid Eestis tuntud juba varem, kuid kriisiaastatel hakati neis nägema erakondade aseainet. Aastatel 1934–1936 loodi valitsuse initsiatiivil 15 uuetüübilist kutsekoda, sh Kalanduskoda.¹¹⁵

Kalurkond puutus kodade küsimusega kokku juba enne Kalanduskoja loomist, mil kalureid püüti omaette sektsioonina kaasata nii Põllutöökoja kui ka Tööliskoja tegevusse. Kavandatavas Tööliskojas oli kaluritele ettenähtud 10-liikmeline sektsioon kahe 25-liikmelise sektsiooni kõrval. 1931. aastal alustas tegevust Põllutöökoda, mis võimaldas ületada põllumeeste organisatsioonides valitsenud killustatuse ja ebamäärasuse nõuande alal.¹¹⁶ Lisaks põllumeestele sooviti koondada Põllutöökoja alla ka kalureid, kuid viimased olid teravalt selle vastu. Põllutöökoja valimisviis ei olnud kalurite jaoks soodne. Nimelt oli koyal 60 liiget, keda valisid talupidajad ja kalastajad neljaks aastaks. Kalurid poleks suutnud aga pärispõllumeeste ja väikemaapidajate kõrval oma huvide eest seista, kuna neid oli arvuliselt vähem.¹¹⁷ Kuid nagu XI üleriikliku kongressi otsustest selgub oli Põllutööministeerium viinud kalanduse nõuandekorralduse ja rahalised vahendid Põllutöökoja kasutusse. Kongress protesteeris selle vastu eriti tugevalt kuna ei pooldanud ühtegi koda ning oleks hea meelega neid vahendeid näinud EKÜKi käsutuses.¹¹⁸

Kuna eelnimetatud kojad kalurkonnale ei sobinud, kuid autoritaarse riigikorra tingimustes oli koja asutamine ikkagi vajalik, siis leidis kalurkond, et kõige parem oleks iseseisev avalikõiguslik kutseesindus. XIII kongressil kõneles koja vajalikkusest Pärnu Mere- ja Kalameeste seltsi Jahta esimees ja hilisem Kalanduskoja esimees Mart Laagus. Ta tõi koja peamise eelisenä välja asjaolu, et koja kaudu oli võimalik osa võtta seadusandlikust tööst, ning rõhutas, et Lõuna-Eesti kalurite kongress oli olnud koja asutamise poolt. Jakob Helbergi kinnitusele oli oma iseseisva koja asutamist pooldanud ka Ida-Harjumaa kalurite päev. Eduard Parkas meenutas riigivanema sõnu, mille kohaselt pidid kodade esindajad pääsema tulevasse uude asutavasse kogusse, ja pooldas seetõttu koja asutamist. Seevastu Maksim Unt soovitas

¹¹⁵ Eesti ajalugu VI: Vabadussõjast taasiseseisvumiseni. Peatoim. Sulev Vahtre. Tartu, 2005. Lk 92 – 94.

¹¹⁶ Jaan Leetsar. Ühistegevuse areng ja perioodid Eestis. Konspektiivne ülevaade. II vihik. Eesti Ühistegeline Liit 1999. Lk 29.

¹¹⁷ J.J. Kalurite avalikõigusliku kutseesinduse küsimus. – *Laevandus ja Kalandus*, 1932, nr 7/8, lk 22 – 24.

¹¹⁸ XI Üleriikliku Kalurite kongressi otsused. – *Kalandus*, 1933, nr 3, lk 62.

kaluritel mitte minna ei Põllutöökoja ega Tööliskoja alla, vaid jääda tegutsema keskliidu tiiva all. Arutelu tulemusena vastustas kongress kalanduse sektsiooni loomist Põllutöökoja või Tööliskoja juures ning otsustas asutada avalik-õigusliku kalurite kutsekoja, kus oleksid esindatud ka kalakaubandus ja -tööstus.¹¹⁹

Kutsekodadel oligi oma kindel koht kahekojalise parlamendi loomise plaanis, kodade esindajatest pidi moodustuma parlamendi ülemkoda. Seega pidi kaluritel ka otsene huvi olema omaette kotta astuda, kuna terve iseseisvuse jooksul tundis kalurkond, et riik ei pööra neile piisavalt tähelepanu, ning kalandusega seotud seadusandluse väljatöötamine tundus samuti nende jaoks üle kivide ja kändude minevat. Ehkki 1938. aasta põhiseaduse järgi koosnes parlament alamkojast (Riigivolikogu) ja ülemkojast (Riiginõukogu), ei moodustunud viimane sugugi vaid kutsekodade esindajatest (kutsekojad valisid 16 liiget 40-st).¹²⁰

29. jaanuaril 1936 andis riigivanem dekreedina Kalanduskoja seaduse. Kalanduskoda oli kutseesindus kalapüügi alal tegutsevate inimeste jaoks. Selle eesmärgiks oli edendada igakülgset Eesti kalandust ja esindada kalurite kutsehuvet. Seaduse järgi oli koja ülesandeks selgitada kalanduse seisukorda, teha valitsus- ja omavalitsusasutustele ettepanekuid kalanduse olukorra parandamiseks, avaldada seisukohti kalandust puudutavate seaduste kohta, ühtlustada ja kooskõlastada kalanduse alal tegutsevate organisatsioonide tööd, korraldada kalanduses hõivatud inimeste sotsiaalset ja varalist kindlustamist, osaleda kaluritele tekkinud kahju hindamises ja aidata kaasa õnnetuskahjude likvideerimisel. Kalanduskoja esindajad pidid koostööd tegema riigi-, omavalitsus-, krediidi- ja muudes asutustes, kus oli ette nähtud kalanduse esindus. Kalanduskoda pidi edendama kalandust kõigis selle harudes, korraldama nõustamist, võistlusi, näitusi ja andma auhindu teenete eest kalanduse alal. Samuti oli Kalanduskoja ülesandeks edendada kalandussaaduste kasutamist, töötlemist ja turustamist, töötada kaasa kala ja kalasaaduste hindade noteerimiskomisjonides ja anda informatsiooni kalasaaduste hindade kohta.¹²¹ Põhimõtteliselt kujunes Kalanduskojast sellega Põlluministeeriumi käepikendus.

Kalanduskoja organiteks olid täiskogu, nõukogu, juhatus ja revisjonikomisjon. Kojal oli 35 liiget, kes valiti ametisse viieks aastaks. Valimisõigus oli igal täisealisel Eesti kodakondsusega kaluril ja juriidilisel isikul, kes oli kalapaadi omanik või kaasomanik ning ühtlasi omas kas 1) kalapüügi võrke, 2) mõrdasid, mutti või noota või 3) vähemalt 500

¹¹⁹ XIII. üleriiklikku kalurite kongressi. – *Kalandus*, 1935, nr 3, lk 91.

¹²⁰ Eesti ajalugu VI, lk 94 – 99.

¹²¹ Kalanduskoja seadus, 29.01.1936. – RT 1936, 10, 63.

püügikorras õnge. Lisaks valitud liikmetele määras põllutööminister viis täieõiguslikku liiget. Neist kolm olid kalanduse alal töötavate organisatsioonide esindajad, üks kalaeksporditöör ning üks kalatööstur.¹²²

Põllutööminister Nikolai Talts määras Kalanduskoja liikmeteks Eesti suurima kalaeksporditööri Liisa Borni, Tallinna kalatöösturi Arthur Andersoni, Põllutöökoja nõuandetalituse juhataja Abel Kābini, Eesti Kalaasjanduse Seltsi soovitatud kalaasjanduse teadlase Aleksander Määri ning advokaadi ja kalastussportlaste organisatsioonide esindaja August Mölderi. EKÜK, kelle kandidaadiks oli August Gustavson, jäi aga selles viisikus esindamata.¹²³ Kalanduskoda avati 26. septembril 1936. aastal Tallinnas, kus valiti ka Kalanduskoja esimees, nõukogu ja revisjonikomisjon. Kalanduskoja esimeheks valiti Pärnu Mere- ja Kalameeste seltsi Jahta esimees Mart Laagus. Nõukogusse valiti Kalandusbüroo nõunik Aleksander Määr, August Mölder Tallinnast, Kolga kalur Eduard Parkas, Saaremaa kalur ja kaupmees Mihkel Aer, Läänemaa kalur Karl Kibus ja sisevete kalur J. Kraus Piirisaarelt. Revisjonikomisjoni valiti M. Kolk, J. Randmaa ja N. Zibriev.¹²⁴

Enne koja valimisi võis näha ajalehtedes koja tähtsust ja vajadust rõhutavaid kirjutisi. Suurimaks murekohaks, millele koda pidi lahenduse leidma oli kala, eriti räime, turustamine ja kala sisseveo piiramine. Uue probleemina kalanduses oli tekkinud kalapaatide parandamise oskustöölise puudumine. Kaluritel oli üha rohkem mootorpaate, kuid polnud piisavalt töökodasid ning asjatundjaid, kes oleks osanud paatide rikkeid parandada. Kalanduskoolidele heideti ette, et nad pole piisavalt elujõulised ning instruktorite tegevus on kalurkonna jaoks osutunud otstarbekamaks. Ka kalarandade ja -sadamate seisukord jättis soovida. Kõiki neid probleeme oleks pidanud Kalanduskoda lahendama.¹²⁵ Tegevust alustanud Kalanduskoda võttis esimesel aastal oma tegevuskavva mõned probleemid eelmainitutest. Tegevuskavva võeti kaastöö Kalapüügiseaduse koostamisel, kalurite ja püüniste kindlustamine, räimeturu reguleerimine, kalandusmuuseumi väljaarendamine ja kalandusliku ajakirja väljaandmine. Tallinna kalaturu korraldamiseks kavatseti teha koostööd Tallinna linnavalitsusega ning tehti ka tööd kalurite pikaajaliste laenude protsendi alandamisega.¹²⁶

Kuna 1936. aasta kulus Kalanduskoja käivitamiseks, siis põhilist tegevust saab vaadelda 1937. aastast, mil põhirõhk pandi koja struktuuri arendamisele. Kalanduskoja täiskogu arutas

¹²² Kalanduskoja seadus, 29.01.1936. – RT 1936, 10, 63.

¹²³ Kalanduskoja täiskogu tuleb kokku 26. septembril. – *Kalandus*, 1936, nr 9, lk 313.

¹²⁴ Kalanduskoda avati. – *Kalandus*, 1936, nr 10, lk 353.

¹²⁵ M. Kalanduskoda ootavad elulised ülesanded. – *Ühistegelised uudised*, 1936, nr 30, lk 2.

¹²⁶ Kalanduskoda algas tegevust. – *Kalandus*, 1936, nr 11, lk 388 – 389.

enamjaolt koja jaoks võetavate maksude küsimust ning koja eelarvet. 22. mail 1937 peetud täiskogu koosolekul oli arutlusel koja osakondade loomine. Juhatuse ettepanekul otsustatigi asutada koja osakonnad Viru, Harju, Lääne, Saare, Pärnu, Järva-Viljandi-Valga-Tartu ja Võru-Petseri Kalanduskoja valimisringkondades.¹²⁷ Samal aastal said alguse koja korraldatavad võrgukudumise võistlused. Kõige olulisemateks tegevusteks sel aastal võib pidada koja osalust Kalapüügiseaduse eelnõu ja kalapüüniste kindlustamise eelnõu ettevalmistamisel.¹²⁸ Samuti võeti ette angerjate rändeteede kindlakstegemine nende märkimisega. Teadusliku olulisuse kõrval oli selline teave vajalik ka püügipiirkondade laiendamiseks ning mõnes püügipiirkonnas püügi korraldamiseks.¹²⁹

Räimeturu reguleerimine sai alguse juba 1935. aastal kui Põllutöoministerium selle olukorra lahendamise enda peale võttis. 1936. aastal saadi aru, et on tarvis üleliigne räim turult kõrvaldada. Selleks oli kolm varianti: räim siseturgudele suunata; räime konserveerida soolamise teel või siis räimed töödelda kalajahuks ja –õliks. Kuna esimesed kaks varianti osutusid liiga keeruliseks tol hetkel, siis otsustati viimase kasuks ning selleks hakati Audrusse kalajahuvabrikut rajama. Eesmärgiks oli 10–15% räimi turult kõrvaldada ning tulevikus sarnaseid vabrikuid rajada Peipsi äärde ja Viru randa.¹³⁰ 1937. alustati ehitustöödega. Ehitati katusealune, kuhu alla toodi taimevõitehasest „Kokk“ sisseseade. Seinu vabrikule ei ehitatud suvise sooja aja tõttu. Asjatundjate puuduse ja ettevalmistuse olematuse tõttu kogu ettevõtmine ebaõnnestus. Kalajahu hakati tootma eelnevalt seadeldist katsetamata. Kalurid töid kastide viisi iga päev räimi hunnikuse õue peale, kuid seadeldisest samal ajal kalajahu ei tulnud. Turismihooaeg tuli aga pärast jaanipäeva peale ning midagi pidi ette võtma roiskunud kalahunnikutega. Praktikant Arvo Endi eestvedamisel maeti roiskunud kalad maha.¹³¹

Räimete vabrikusse jõudmine toimus aga läbi Kalanduskoja korraldatud räimeoksjonite Pärnus. Räimeoksjoneid korraldas koda 1937. aastast. Koda oli siin kalurite ja ostja vahetalitaja rollis ning oksjonite põhimõtteks oli *ära kasutada soodsamaid müügivõimalusi antud ajamomendil, isoleerides sellega spekulatiivse momendi ja teiselt poolt võimaldades suurostjatele kaupa paremas kvaliteedis ja küllaldasel hulgal ettemääratud ajaks*. Kui hind langes alla 3 s/kg, siis pidid ülejäänud räimed minema töötlemisele. Sel aastal ei läinud kogu

¹²⁷ Kalanduskoja täiskogu koosolek 22. V 1937. – *Eesti Kalandus*, 1937, nr 5, lk 137 – 139.

¹²⁸ Kalanduskoja täiskogu koosolek 14. III 1937. – *Eesti Kalandus*, 1937, nr 3/4, lk 94 – 102.

¹²⁹ Määr, Aleksander. Angerja rändeteede kindlakstegemise vajadusest meie merevetes. – *Eesti Kalandus*, 1937, nr 8, lk 208.

¹³⁰ Kalurile kindlustatagu räimehind. – *Pärnu Päevaleht*, 1936, nr 7, lk 1.

¹³¹ End, Arvo. Audru kalajahu- ja kalaõlivabrik. – *Eesti kalanduse minevikust I*. Elmar Pettai. Stockholm, 1986. Lk 270-274.

ülejäak töötlemisele kuna tööstuse rajamine Audrus ebaõnnestus.¹³² Kalanduskoja tegevusaruande järgi müüdi räimi 1937. a. räimeoksjoni käigus 475 778 kg ning töötlemiseks viidi 174 593 kg räimi, viimased siis maeti Audrus lõpuks maha.¹³³

Värske räime müügi korraldamiseks sisemaal lõi koda võrgustiku Kesk- ja Lõuna Eesti piimaühingute ja koorejaamade abil ning kaasas ETK kaudu ka majandusühisusi. Räime soolamiseks varuti 10 250 erinevas suuruses tünni.¹³⁴ Valitsusele esitatud räimeturu korraldamise kava järgi olid räimed mõeldud esmajoones värskest inimtoiduks. Et turustada võimalikult palju räimi, seati eesmärgiks juhtida värske räim suurematest püügikeskustest kiiresti kaugemale sisemaale.¹³⁵ Selleks kinnitas põllutööminister 21. aprillil 1939 Juhendi räimeturu korraldamiseks ja preemiate maksmiseks 1939. a. räimepüügi kevadisel hooajal. Preemiaid maksti räime soolamise, värske räime laiali vedamise ja räimejahu valmistamise eest. Soolatud räime eest maksti näiteks ½ tünni (60 l) pealt 2 krooni ja ¼ tünnilt (30 l) 1, 50 krooni. Preemiaid soolatud räime eest määras komisjon, kes koosnes Põllutööministeeriumi, Kalanduskoja ja kohalike kalurite esindajast. Värske räime laiali vedamise eest hakati preemiat maksma alles 81 km pealt. Laialivedajad olid kohustatud tasuta jagama Kalanduskoja lendlehti räimeostjatele. Laialivedajad said veosaatelehe, mille alusel hiljem Kalanduskoda maksis neile preemia välja. Kusjuures Tallinnasse ja Nõmmele vedamise eest preemiat polnud võimalik saada. Ka soolatud räime eest maksis Kalanduskoda preemiat kui soolajal oli ette näidata komisjonilt saadud vastav tunnistus. Räimejahu valmistajatel tuli pöörduda Põllumajandusosakonna poole, kes maksis 5 senti räimejahu kilogrammilt preemiat. Kalanduskoda maksis preemiaid oma eelarves ettenähtud krediidist, kuid oli ka võimalik Põllumajandusosakonnalt vajaduse korral avanssi saada.¹³⁶ Koda saatis sisemaale piimaühingute kaudu müügile kokku 1116 kasti värskeid räimi. Räimetarbimise propageerimiseks pani koda välja ka reklaamplakateid ning jagas tasuta laiali „Juhendeid kevadise ja suvise räime soolamiseks“ ja „100 räimetoitu“. Kevadise räime laialivedu toimus 1939. aastal ainult Pärnust, kuid suvise räime soolamise premeerimine toimus üleriigiliselt.¹³⁷

Peale räimeturu reguleerimise tegeles koda ka tursakala propagandaga. Kuna tursk nõudis õrnuse tõttu rohkem tähelepanu, siis korraldas koda randades kursuseid, millel õpetati kalureid tursaga ümber käima. Samal aastal lasi koda välja uudiskaubana tursafilee ja

¹³² A.M. Kalanduskoja räimeoksjonid Pärnus. – *Eesti Kalandus*, 1938, nr 10, lk 272 – 273.

¹³³ Kalanduskoja 1937/38. a. tegevuse aruanne. – ERA.58.2.816, nummerdamata.

¹³⁴ H. T. Mõnda kalanduskoja tegevusest 1939. aastal. – *Eesti Kalandus*, 1940, nr 1, lk 17.

¹³⁵ J. R. 1939. a. kevadise räimeturu korraldamisest. – *Eesti Kalandus*, 1939, nr 11, lk 286.

¹³⁶ Juhendid räimeturu korraldamiseks ja preemiate maksmiseks 1939.a. räimepüügi kevadisel hooajal. – *Eesti Kalandus*, 1939, nr 5, lk 138 – 139.

¹³⁷ J. R. 1939. a. kevadise räimeturu korraldamisest. – *Eesti Kalandus*, 1939, nr 11, lk 286 – 287.

tursajahu. Selleks rentis koda Veeteede Talitusest Miinisadamas maad, kalurikooperatiivilt Jahta räime kuivatamiseks mõeldud aparaadi tootmaks tursajahu. Tallinna linnavalitsuselt üüriti kalasadamas ruumid tursa fileerimiseks, mis anti ka kaluritele tasuta kasutada. Tursa propageerimiseks levitas koda, sarnaselt räimele, lendlehti ja toidu retsepte. Kalanduskoda sai selle tulemusena ka valitsuselt 18 000 krooni kolme kalajahuaparaadi soetamiseks, mille töömaht oli 5 t toorkala 24 h jooksul.¹³⁸

Kalurite jaoks võib-olla olulisem Kalanduskoja tegevus oli kalandust puudutavate määruste tasuta levitamine kalurkonna seas. 1500 eksemplari Kalandusseaduse teostamise määrust koos Kalapüügi korraldamise määrusega jagati tasuta kaluritele laiali.¹³⁹ See oli üks teavitamise vormidest. Kojal oli info levitajana oma koht etendada. Peale määruste levitamise võttis Kalanduskoda 1937. aastast üle ka ajakirja Kalandus, mida hakati välja andma Eesti Kalandus nime all. Ajakirja kõrval anti veel välja Kalanduskoja toimetisi ja muid väljaandeid, näiteks E. Reinvaldti koostatud „Eesti kalahautamisasutised“¹⁴⁰

1939. aasta lõpul algatas koda kaluritele oma kalamüügikeskuse loomise, mille eesmärgiks oli kogu kalakaubanduse korraldamine läbi kalurite ja kooperatiivühingute.¹⁴¹ Kalurite kooperatiivühingute keskühing Kalakeskus registreeriti 20. veebruaril 1940. Kalakeskuse eesmärgiks oli kala ja kalasaaduste turustamise ja ekspordi korraldamine, kala töötlemise arendamine. Samuti kala tootmise, töötlemise ja turustamise korraldamiseks vajalike tarbeainete ja kaupade ostu-müügi korraldamine ja nende tarbeainete ja kaupade valmistamine. Veel pidi keskus edendama kalandust ja hoolitsema Kalakeskusesse kuuluvate ühingute liikmete majandusliku ja kultuurilise olukorra tõstmise eest.¹⁴²

Kuigi üleriiklike kongresse ei toimunud kalanduskoja tegevuse päevil nii nagu varem kombeks oli, siis see ei tähenda, et kalurid poleks koos käinud. Kalanduskotta valitud inimesed käisid täiskogu koosolekutel. Kalanduskoja loodud osakonnad aga korraldasid ise oma kalurite päevi. Kalanduskoda kutsus 17. märtsil 1938. aastal kokku Üleriigilise kalurite esindajate ja kalandustegelaste kokkutuleku, millest võttis osa 150 inimest ning esindatud oli ka Põllutööministeerium ja Sotsiaalministeerium.¹⁴³

¹³⁸ H. T. Mõnda kalanduskoja tegevusest 1939. aastal. – *Eesti Kalandus*, 1940, nr 1, lk 18.

¹³⁹ Samas, lk 19.

¹⁴⁰ Ülevaade kalanduse seisukorrast 1937/38. a. – ERA.58.2.816, nummerdamata; Kalanduskoja 1938/1939.a. tegevuse aruanne. – ERA.58.2.899, 19; Reinvaldt, Edvin. Eesti kalahautamisasutised, Tallinn: Kalanduskoda, 1937.

¹⁴¹ H. T. Mõnda kalanduskoja tegevusest 1939. aastal. – *Eesti Kalandus*, 1940, nr 1, lk 19.

¹⁴² H.T. „Kalakeskus“ alustas tegevust. – *Eesti Kalandus*, 1940, nr 3, lk 74.

¹⁴³ Kalanduskoja 1937/38. a. tegevuse aruanne. – ERA.58.2.816, nummerdamata.

Üleriigiliselt tuli aga viimane kongress EKÜKi kutsumisel kokku 21. jaanuaril 1940. a. ning sealt võttis osa hääleõiguslikult ka Kalanduskoda.¹⁴⁴ Kongressil olnud teemad olid valdavalt samad, mis eelnevatelgi. A. Gustavson rääkis EKÜKi tegevusest eelneval viiel aastal ning nentis, et Kalanduskoja asutamisega on EKÜKil ülesandeid vähemaks jäänud. Samuti tõi ta välja EKÜKi suure rolli Kalanduskoja asutamise juures ning avaldas kahetsust, et Kalanduskoda ei pooldanud koostööd *vabade kaluriorganisatsioonidega, eriti Eesti Kalameeste Ühingute Keskliiduga*. Selline väide loomulikult vallandas kongressil pahameeletormi, ning järgnesid sajutused, kes kellega koostööd ei taha teha.

Teemad viimasel kongressil olid põhimõtteliselt samad, mis nad olid eelnevatelgi kongressidel olnud. Kalurite ja kalapüüniste kindlustamisest kõneles A. Gustavson, kalaturustamisest rääkis J. Soomägi. Kalanduslaenudest, mida oli puudutatud absoluutselt igal kongressil, kõneles M. Unt, kes nentis, et pärast kalurite laenufondi Maatulunduskapitali alla viimist on kaluritel olnud hulga keerulisem laenu saada. Eesti kalanduskultuuri mahajäämuse põhjustest ja kalanduse korraldamise sihtjooni tutvustas O. Avango. Ainult kaks resolutsiooni võeti kongressil vastu: 1) sooviti, et kalurite kindlustus tööõnnetuste vastu viidaks võimalikult kiiresti ellu ning 2) otsustati Siseministeriumile esitada sooviavaldus omavalitsuste heaks kalamootorpaatidelt võetava maksu ära jätmiseks.¹⁴⁵

Kalanduskoda likvideeriti pärast 1940. aasta juunipööret. Presidendi ülesandeid täitnud uue peaministri Johannes Varesse dekreediga lõpetati Kalanduskoja tegevus ning kõik koja maised varad koos koja ülesannetega läksid üle Eesti Kalameeste Ühingute Keskliidule.¹⁴⁶

¹⁴⁴ Mihkelson, lk 306.

¹⁴⁵ H.T. XIV üleriigiliselt kalurite kongressilt. – *Eesti Kalandus*, 1940, nr 1, lk 7 -10.

¹⁴⁶ Kalanduskoja likvideerimise seadus, 27.07.1940. – RT 1940, 86, 811.

Kokkuvõte

Antud bakalaureusetöös uuriti Eesti kalandust aastatel 1930 – 1940. Kuna kalandus on olnud olulisel kohal Eesti ajaloos pakkudes paljudele elatust, siis oli töö eesmärgiks uurida, kuidas kalandus antud ajavahemikul arenes. Kalanduse arengut mõjutasid nii seadusandlus kui ka kalurite keskorganisatsioonid.

Murranguliseks kujunes Kalapüügiseaduse vastu võtmine, mis kaotas mererendi Eestis. Vajadus taolise seaduse järele oli suur, sest tsaariaegsed seadused ei vastanud enam aja nõuetele. Kuigi Kalapüügiseadust võib pidada esimeseks oluliseks momendiks kalanduse seadusandluses Eesti Vabariigis, siis ei lahendanud see kaugeltki kõiki probleeme, vaid jättis selgusetuks kalapüügiõiguse olukorra sisevetel. Selgusetu kalapüügiõigus oli ka üks tähtsamaid põhjuseid, miks 1938. aastal võeti vastu Kalandusseadus. Teiseks põhjuseks oli kalakaitse tugevdamise vajadus. Kas ka Kalandusseadus hakkas eesmärgipäraselt toimima, on raske öelda, kuna seadus jõustus alles 1. jaanuaril 1939. aastal ning ei saanud kaua eksisteerida.

Kalapüügiseadus andis kalanduse Põllutööministeeriumi vastutusalasse. Põllutööministeeriumi juurde loodi kalandusega tegelema kalandusosakond, hiljem Kalanduse Büroo nime all, mis pidi kalandust korraldama ning koostama seaduste ja määruste eelnõusid. Kalanduse Büroo ametnikkonna mõte oli otseselt mõjutada ja suunata kalandust. Büroo kõrval tegutses nõuandva asutusena ka Kalaasjanduse Nõukogu, mille ülesandeks oli kalanduse probleemide selgitamine ja ka kalandust puudutavate seaduste, määruste ning juhtnõuete ning eelarvekavade läbivaatamine.

Kuna kaluritel oli tarvis endale soetada paate ja püügiriistu, siis selle hõlbustamiseks tuli kaluritele riik vastu. 1923. aastal võeti vastu Kalameeste riikliku laenu seadus, mis oli mõeldud laenu andmiseks kalapüügivõrkude, liht- ja mootorpaatide soetamiseks ning ühingute jaoks kalatöötlemise korraldamiseks. Madalaprotsendiliste riigi laenude mõju oli märgatav. Kui 1921. aastal oli Eestis 20 mootorpaati, siis 1925. aasta alguseks oli mootorpaatide arv tõusnud 170-ni. 1926. aastal võeti vastu Kalameeste riikliku laenufondi seadus. Rahvapanga juures tegutsenud fondi eraldati kaluritele laenamiseks 40 miljonit marka. Kalameeste riiklik laenufond viidi aga 1930. aastal Pikalaenu panga juurde Maatulunduskapitali koosseisu, mis oli mõeldud põllumajanduse ja põllumajandusliku tööstuse kõrval ka kalanduse finantseerimiseks.

Kalanduse finantseerimiseks oli mõeldud ka Kalandusseadusega asutatud Kalanduskapital. Kuid kui Maatulunduskapitalist jagati laene kaluritele püügitarvete muretsemiseks või kalameeste ühisustele kalatöötlemiseks, siis Kalanduskapitali abil korraldas Põllutöoministerium kalandust. Kapitali summad olid mõeldud kalakasvanduse arendamiseks, kalanduslike uurimuste teostamiseks, kalakauba kontrollimise ja vajadusel kalakahjurite ja -haiguste tõrjeks. Antud kapitalist oli võimalik ka finantseerida kalanduskirjanduse väljaandmist ning premeerida silmapaistnud teenete eest kalanduse arendamisel.

Ei saa öelda, et kalanduse arendamisel oleks riik tegevuseta olnud. Välja töötati vastavad institutsioonid ning seadusandlus, mis reguleeris kalandust. Kaluritele võimaldati riiklike laene, et neil oleks lihtsam soetada kalapüügiks tarvilikku varustust. Kuid kalurkond ei olnud tihti peale ametnikkonna tegevusega rahul ning tundis, et kalandusele ning kalurkonnale ei panda nii erilist rõhku kui põllumajandusele.

Kalurite seltsiliikumine algas juba 19. sajandi lõpus, kuid vaevaliselt. Suurema hoo sai seltsiliikumine ning ühingutesse astumine omariikluse alguses. Selline trend kestis kuni majanduskriisini. Kalurid astusid ühingutesse kuna loodeti niimoodi oma majanduslikku olukorda parandada. Kui 1927. aastal oli registreeritud seltside ja ühingute arv tõusnud 90-ni, siis 1938. aastaks oli alles vaid 63 kalameeste ühingut, millest 30 oli likvideerimisel. Ühingute ja seltside arvu tagasilangust võib seostada 1930ndate alguses olnud majanduskriisiga ning samuti 1934. aasta riigipöörde järel toimunud muutustega ühiskonnas.

Tähtsaimaks kaluriteühinguid koondavaks katuseorganisatsiooniks kujunes Eesti Kalameeste Ühingute Liit, mis registreeriti 1926. aastal. Äriline tegevus sai aga liidule saatuslikuks, ning seetõttu likvideeriti liit 1931. aastal, tema järelkäija Eesti Kalameeste Ühingute Keskliit registreeriti juba aasta hiljem.

Töös on vaadeldud nende liitude kokkukutsutud kongresse aastatel 1930 – 1940. Selles vahemikus toimus kuus kongressi, aastatel 1930, 1932 – 1935 ja 1940. Kongresse kutsuti kokku, et saaks arutada kalurite päevamuresid, ning seoses nendega midagi ette võtta. Kongresse läbivateks teemadeks olid kalurite maaga varustamine maareformi taustal, kaluritele riiklike laenude andmine, rannaäärsete teede ja kalasadamate olukord, massilise kala nagu kilu ja räime turustamise probleemkohad ning kalurite ja kalapüügivahendite kindlustamine. Mõningatel aastatel juhiti tähelepanu ka veekogude reostamisele, mis kahjustas kalasaaki. Kongressidel võeti vastu vastavaid resolutsioone ning tehti liidu

ülesandeks pöörduda märgukirjadega valitsusasutuste poole, et nemad võtaksid probleemi lahendamise enda peale.

1936. aastal riigivanema dekreediga loodi Kalanduskoda, mis pidi esindama kalurite kutsehuve ning igakülgsest arendama Eesti kalandust. Kalanduskojani ei jõutud aga niivõrd lihtsalt. Kodade küsimusega oli kalurkond juba enne Kalanduskoja loomist kokku puutunud, kui neid oodati omaette sektsioonidena nii Põllutöökoja kui ka Tööliskoja alla, kuid kalurkond nende alla kuuluda ei soovinud. 1934. aasta riigipöörde järel hakati kutsekodasid ellu kutsuma juba riigi initsiatiivil, mobiliseerimaks valitsuse toetajaskonda. Kodade vaimus kujutas kalurkond end kõige rohkem ette omaette kojana. Kodade suhtes vastumeelsust aitas vähendada asjaolu, et kutsekodadel oli oma kindel koht kahekojalise parlamendi loomise plaanis. Kodade esindajatest pidi moodustuma parlamendi ülemkoda. See pidi kaluritele andma otsese huvi astuda kotta, kuna kalurkond oli tundnud end pidevalt vaeslapse rollis, kellega ei arvestatud.

Kalanduskoda moodustati 1936. aasta septembris. See sügis ja 1937. aasta läks kojal sisseelamise ja koja stuktuuri arendamise vaimus. Kalanduskoja seaduse järgi oli koja ülesandeks selgitada kalanduse seisukorda ning teha kalanduse olukorra parandamiseks vastavaid ettepanekuid valitsus- ja omavalitsusasutustele. Koda võttis oma tegevuskavva kohe kalurkonnale aastaid muresid tekitanud räimeturu reguleerimise, Kalapüügiseaduse muutmisele kaasaitamise, kalandusmuuseumi väljaarendamise ja kalandusliku ajakirja väljaandmise. 1937. aastast läkski ajakiri Kalandus Kalanduskoja kätte üle ning hakkas kandma nime Eesti Kalandus. Ajakirjast sai koja vahend informatsiooni vahendamiseks kalurkonnale.

Kalanduskoja suurimateks teeneteks võib pidada räimeturu reguleerimise katseid. Turgu üritati koos Põllutööministeeriumiga reguleerida, suunates osa saagist tööstusesse ning organiseerides räimemüüki sisemaale. Tööstuse rajamine alguses küll ebaõnnestus, kuid räime juhtimisega sisemaale saadi küllalt edukalt hakkama. Kalanduskoda hakkas räime kõrval ka turska propageerima. Veel jagas koda tasuta laiali trükitud kalapüügimääruseid.

Kõige olulisemaks panuseks, mida koda andis, võib pidada Kalakeskuse loomist, mille eesmärgiks oli kalakaubanduse korraldamine läbi kalurite ja kooperatiivühingute. See organisatsioon pidi ühendama kalakaubandusega tegelevad inimesed, soodustades sellega kalakaubanduse ja läbi selle teiste harude nagu tootmise ja töötlemise edendamist.

Kalanduskoda likvideeriti juulis 1940 ning koja kõik vahendid pidid minema uute korraldustega Eesti Kalameeste Ühingute Liidu kätte.

Kasutatud allikad ja kirjandus

Arhiiviallikad

Riigiarhiiv (ERA)

Fond 58 – Põllutöoministeeriumi üld-, statistika, varade ja arveosakonnad

Publitseeritud allikad

IX üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalaasjandus*, 1930, nr 4, lk 66 – 70.

X-es üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalandus*, 1932, nr 3/4, lk 16.

X-es üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalandus*, 1932, nr 5/6, lk 16 – 18.

XI Üleriikline kalurite kongress. – *Kalandus*, 1933, nr 3, lk 60.

XI Üleriikline kalurite kongress. – *Kalandus*, 1933, nr 4, lk 87 – 89.

XI üleriiklik kalurite kongress. – *Laevandus ja Kalandus*, 1933, nr 5/6, lk 66 – 69.

XI Üleriikliku Kalurite kongressi otsused. – *Kalandus*, 1933, nr 3, lk 61 – 64.

XII. üleriiklik kalurite kongress. – *Kalandus*, 1934, nr 3, lk 85 – 89.

XII üleriiklikul kalurite kongressil vastuvõetud resolutsioonid. – *Kalandus*, 1934, nr 3, lk 90 – 94.

XIII. üleriiklikul kalurite kongressil. – *Kalandus*, 1935, nr 3, lk 83 – 92.

XIII. üleriiklikul kalurite kongressil 3. märtsil 1935.a. vastuvõetud resolutsioonid. – *Kalandus*, 1935, nr 3, lk 92 – 95.

A. M. Kalanduskoja räimeoksjonid Pärnus. – *Eesti Kalandus*, 1938, nr 10, lk 272 – 273.

H. T. XIV üleriigiliselt kalurite kongressilt. – *Eesti Kalandus*, 1940, nr 1, lk 7 – 10

H. T. „Kalakeskus“ alustas tegevust. – *Eesti Kalandus*, 1940, nr 3, lk 74 – 75.

H. T. Mõnda kalanduskoja tegevusest 1939. aastal. – *Eesti Kalandus*, 1940, nr 1, lk 17 – 19.

J. J. Kalurite Ühingute Keskliit alustas tegevust ja asub kalandust korraldama. – *Laevandus ja Kalandus*, 1932, nr 5/6, lk 15 – 16.

J. R. 1939. a. kevadise räimeturu korraldamisest. – *Eesti Kalandus*, 1939, nr 11, lk 286 – 289.

Juhendid räimeturu korraldamiseks ja preemiate maksmiseks 1939.a. räimepüügi kevadisel hooajal. – *Eesti Kalandus*, 1939, nr 5, lk 138 – 140.

Kalameeste Ühingute Liit likvideerub. – *Laevandus ja Kalandus*, 1931, nr ½, lk 19 – 20.

Kalanduskoda algas tegevust. – *Kalandus*, 1936, nr 11, lk 388 – 390.

Kalanduskoda avati. – *Kalandus*, 1936, nr 10, lk 353 – 354.

Kalanduskoja täiskogu koosolek 22. V 1937. – *Eesti Kalandus*, 1937, nr 5, lk 137 – 139.

Kalanduskoja täiskogu koosolek 14. III 1937. – *Eesti Kalandus*, 1937, nr 3/4, lk 94 – 102.

Kalanduskoja täiskogu tuleb kokku 26. septembril. – *Kalandus*, 1936, nr 9, lk 313.

Määr, Aleksander. Angerja rändteede kindlakstegemise vajadusest meie merevetes. – *Eesti Kalandus*, 1937, nr 8, lk 205 – 209.

Riigikogu IV koosseis. Täielikud protokollid. III istungjärk. Tallinn 1930.

Riigi Teataja 1920–1940.

Vabariigi Valitsuse seletuskiri Kalapüügi seaduse juurde. *Jahiseadus. Metsaseadus. Kalapüügi-seadus*. (Koost: August Pill, Karl Viilu). Tartu: Tapperi, 1934. Lk 119 – 122.

Valitsusasutiste tegevus 1918-1934. Tallinn: Riigikantselei, 1934.

Ääremärkusi kalandusseaduse õigusliku külje kohta. – *Eesti Kalandus*, 1938, nr 6, lk 159 – 160.

Kirjandus

Aksberg, Endel. Paldiski keskkooli juures asuvas kalanduskoolis 1930 – 1931. – *Eesti Kalur*, 1990, nr 3, lk 4.

Eesti ajalugu VI: Vabadussõjast taasiseseisvumiseni. Peatoim. Sulev Vahtre. Tartu, 2005.

End, Arvo. Audru kalajahu- ja kalaõlivabrik. – *Eesti kalanduse minevikust I*. Toimetanud Elmar Pettai. Stockholm, 1986. Lk 269 – 274.

Kind, Peeter. Kalandus 1928 – 31 a. – *Eesti Statistika*, 1932, nr 124, lk 137 – 147.

Kodres, Jaan. Kalandus. – *Põllumajanduse osakonna aastaraamat III 1929 – 1939*. Tallinn: Põllutöoministeerium, 1936. Lk 194.

Laagus, Mart. Eesti kalurite organiseerimisest. – *Eesti Kalurite Koondis. Informatsioon*, 1980, nr 1, lk 4 – 6.

Leetsar, Jaan. Ühistegevuse areng ja perioodid Eestis. Konspektiivne ülevaade. II vihik. Eesti ühistegelise liit, 1999.

Mihkelson, Harald. Viimane kalurite kongress. – *Eesti kalanduse minevikust II*. Toimetanud Elmar Pettai. Stockholm, 1985. Lk 306 – 307.

Oras, Rein; Sammet, Jaak. Lahekäärust ookeaniavarustele (Eesti kalanduse ajaloost). Tallinn: Valgus, 1982.

Pettai, Elmar. Kalandusalasest haridusest Eesti Vabariigis. – *Eesti Kalur*, 1992, nr 3, lk 4 – 10.

Randlusest ja randlastest. Koostanud Alar Mik, Külvi Kuusk, Külli Jaakon, Riina Aasma. Rannarahva muuseum, 2010.

Siiner, A. Kalameeste ühingud. *Eesti Ühistegevuse Aastaraamat II*, 1938, lk 118

Säinas, Albert. Eesti Kalameeste Ühingute Liit ja selle likvideerimine. – *Eesti Kalur*, 1981, nr 4, lk 19 – 22.

Säinas, Albert. Kalurite organiseerimine ja poliitika. – *Eesti kalanduse minevikust I*. Toimetanud Elmar Pettai. Stockholm, 1986. Lk 350 – 352.

Taska, Artur. Kalandusõigus Eesti Vabariigis. – *Eesti kalanduse minevikust I*. Toimetanud Elmar Pettai. Stockholm: Eesti Kalurite Koondis, 1986. Lk 365 – 376.

Toots, Hendrik. Kalanduse administratsioon Eestis. Põllutöoministeeriumi Kalanduse Büroo. – *Eesti Kalur*, 1982, nr 4, lk 19 – 26.

Vebermann, Ernst. Kalandus. *Eesti: Maa. Rahvas. Kultuur*. Tartu: Haridusministeerium, 1926. Lk 695 – 714.

Ühistegeline keskpank Eesti Rahvapank 1920-1939. Tallinn: Eesti Rahvapank, 1940.

Perioodika

Postimees, 1925, 1930.

Pärnu Päevaleht, 1935, 1936.

Töö ja Tervis, 1934.

Ühistegelised uudised, 1936.

Internetiallikad

Eesti biograafiline andmebaas. Gustavson, August. – <http://www2.kirmus.ee/biblioserver/isik/index.php?id=519> (13.04.2016)

Keskkonnaagentuur. Üldartiklid veekogude teemal. – <http://loodus.keskkonnainfo.ee/eelis/default.aspx?id=1008482659&state=1;-668549228;est:eelisand;;> (20.05.2016)

Summary

FISHERY IN ESTONIA 1930 – 1940: legislation and organisations

Estonia is a maritime nation, where there are also a lot of rivers and lakes. Fishery has provided a source of subsistence for many people here, thus it has an important place in the history of Estonia. In the given Bachelors thesis fishery in Estonia is examined in the years 1930 to 1940. The goal of the study is to find out in what kind of conditions fishermen in the given time period operated. How the state regulated and organised fishery and under what state institution's jurisdiction it was, also how and what did legislations concerning fishery change for the fisherman. What did the fishermen themselves do to change the latter, how they organised and what did all of this bring with it.

Fishery was under the jurisdiction of the Ministry of Agriculture. The Bureau of Fishery and the Council of Fishery were also created to operate under the ministry. The Fisheries Act of 1923 was a revolutionary point in fishery, since with it the sea rent was abolished. The laws about fishery started to solve problems concerning the right to fish and renting it and in time started to concentrate more on the conservation of nature.

In the end of the 19th century the first Estonian fishermen associations started to arise. The mass movement of associations started at the beginning of statehood but calmed down during the 1930s economy crisis. Fishermen joined unions and associations on account of economic reasons. Estonian Fishermen's Association's Union was the umbrella organisation for unifying the associations, it's successor, the Estonian Fishermen's Association's confederation brought together nationwide fishermen's congresses. The most immediate concerns of the fishermen were discussed and resolved at the congresses. The Union had to realise the verdicts made in the congresses.

In 1934 there was a coup d'etat in Estonia rendering in the silent era. In light of the new polity of qualification chambers, in 1936, with the decree of the head of state, the Fishery chamber was created, which were to represent the interests of fishermen and to in any way enhance fishery in Estonia. It wasn't easy to achieve the creation of the Fishery chamber due to the fishermen being ill-disposed of chambers. Their negativity towards the chambers was caused by previous attempts to join them under other chambers but they saw that the most fitting outcome would be for them to have their own. Especially since all the qualification chambers had their own specific role to play in the creation of the two-chambered parliament. The

Fishery chamber took it upon itself to resolve problems that had been in fishery for a long time. The Fishery chamber was disbanded with the decree of the president after the annexation of the Republic of Estonia.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Marie Kõiver** (sünnikuupäev: 29.08.1994),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

bakalaureusetöö „Eesti kalandus 1930 – 1940: seadusandlus ja organisatsioonid“,

mille juhendaja on Ago Pajur,

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 23. mai 2016.